

CREATIE- EN

PRESENTATIEMOGELIJKHEDEN VOOR

JONGEREN IN JEUGDHUIZEN

Hoe kan de jeugdhuissector zich verder ontwikkelen als aanbieder van creatieruimte voor jonge makers?

VOORWOORD

Dit onderzoek kwam tot stand in het kader van mijn opleiding 'Muziekmanagement' aan de Hogeschool PXL in Hasselt, departement PXL-music. In de zoektocht naar een onderwerp voor mijn bachelorproef, kwam ik in contact met Formaat jeugdhuiswerk Vlaanderen die werkten aan een project rond een multidisciplinair presentatie- en creatie-aanbod in jeugdhuizen. Geboeid door dit onderwerp en door eigen ervaringen in het jeugdhuis van Ternat kwam onze samenwerking tot stand. Samen kwamen we tot de onderzoeksvraag 'Hoe kan de jeugdhuissector zich verder ontwikkelen als aanbieder van creatieruimte voor jonge makers?'.

Graag wil ik Stef Moens bedanken voor zijn hulp en enthousiasme, Tijs De Geyndt voor zijn raad en nalezen, mijn promotor Frédéric Busscher voor zijn geduld en aanmoediging en iedereen die heeft meegeholpen om de juiste informatie te verzamelen.

Elise Platteau

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	2
1. INLEIDING	5
1.1 FORMAAT	6
1.1.1 KERNTAKEN	6
1.1.2 MISSIE EN POSITIONERING	6
1.1.3 BELEIDSNOTA 2014-2017.....	7
1.2 CREATIERUIMTE BIJ JEUGDHUIZEN: DE AANDACHTSPUNTEN	9
1.2.1 MULTIDISCIPLINAIRE AANPAK VAN JEUGDHUIZEN	9
1.2.2 (JONGE) KUNSTENAARS OP ZOEK NAAR RUIMTE.....	11
1.3 OPZET.....	13
1.4 ONDERZOEKSVRAAG	15
1.4.1 HOOFDVRAAG	15
1.4.2 DEELVRAGEN	15
2. ACHTERGROND.....	16
2.1 VLAAMSE JEUGDHUIZEN	16
2.1.1 HET ONTSTAAN VAN HET JEUGDHUISWERK	16
2.1.2 DE JEUGDHUISMETHODIEK VANDAAG	18
2.1.3 STRUCTUUR EN BESTUUR VAN EEN JEUGDHUIS	18
2.1.4 BEZOEKERS	19
2.2 AMATEURKUNSTENAARS IN VLAANDEREN	20
2.2.1 DEFINITIE VAN AMATEURKUNSTEN	20
2.2.2 FORUM VOOR AMATEURKUNSTEN.....	21
2.2.3 JONGE AMATEURKUNSTENAARS EN HUN ONDERSTEUNINGSORGANISATIES.....	22
2.2.4 BELANG VAN KUNSTBELEVING BIJ JONGEREN	25
2.3 EEN PLEK OM TE CREËREN	27
2.3.1 WAT IS CREATIERUIMTE?	27
2.3.2 RECENTE INITIATIEVEN DIE RUIMTE VOOR CREATIE AANMOEDIGEN.....	27
2.3.3 HULPMIDDELEN VOOR KUNSTBEOEFENAARS OP ZOEK NAAR RUIMTE	28
2.3.4 BEHOEFTE VAN KUNSTENAARS	29
2.3.5 JEUGDCULTURELE ZONES EN NETWERKJEUGDHUIZEN.....	31
2.4 BELEIDSKADER	33
2.4.1 ONDERSTEUNING VAN DE AMATEURKUNSTENSECTOR EN CULTUURBELEID	33
2.4.2 REGELGEVING BIJ JEUGDHUIZEN EN PROJECTSUBSIDIES.....	34
3. JEUGDHUISBEVRAGING	36
3.1 OPZET	36

3.2	UITWERKING	37
3.3	RESULTATEN	38
3.3.1	PODIUMAANBOD	38
3.3.2	AANBOD AAN CREATIERUIMTE.....	38
3.3.3	JEUGDHUIZEN MET REPETITIE- EN/OF CREATIEVERLEDEN.....	39
3.3.4	JEUGDHUIZEN ZONDER REPETITIE- OF CREATIEVERLEDEN.....	42
3.4	DE MEERWAARDE VAN RUIMTE VOOR CREATIVITEIT	44
3.4.1	JEUGDHUIZEN DIE INZETTEN OP MUZIKALE REPETITIES.....	44
3.4.2	JEUGDHUIZEN DIE INZETTEN OP CREATIERUIMTE VOOR VERSCHILLENDE DISCIPLINES	44
3.4.3	JEUGDHUIZEN DIE NIET INZETTEN OP CREATIERUIMTE	45
3.5	CONCLUSIES.....	46
4.	<u>AANBEVELINGEN .....</u>	<u>47</u>
4.1	VOOR JEUGDHUIZEN EN AMATEURKUNSTENORGANISATIES	47
4.2	VOOR BELEIDSMAKERS	49
5.	<u>BIBLIOGRAFIE .....</u>	<u>51</u>

1. INLEIDING

CREATIE- EN PRESENTATIEMOGELIJKHEDEN VOOR JONGEREN IN JEUGDHUIZEN.

In dit onderzoek wordt bekeken hoe de jeugdhuissector zich verder kan ontwikkelen als aanbieder van ruimte voor jonge creatievelingen. Jongeren hebben ruimte nodig om zich te ontplooien. De mogelijkheden die hier eventueel voor handen zijn in onze jeugdhuisen, werden nog onvoldoende bestudeerd. Dit onderzoek start met een bevraging bij de Vlaamse jeugdhuisen rond hun huidige aanbod. De resultaten zullen door Formaat jeugdhuiswerk Vlaanderen gebruikt worden als leidraad bij het opzetten van een netwerk tussen jeugdhuisen en partners dat de uitbouw van laagdrempelige en multidisciplinaire presentatiemogelijkheden en creatieruimtes moet stimuleren.

In deze inleiding licht ik eerst de werking van Formaat vzw en haar positie in het jeugdwerklandschap toe. In Formaats laatste beleidsnota vindt het onderwerp van dit verslag zijn oorsprong. Dit leidt tot enkele aandachtspunten rond creatieruimte bij jeugdhuisen, wat verder leidt tot de onderzoeksopzet en –vraag van dit onderzoek. In hoofdstuk 2 wordt een blik geworpen op de situering van de jeugdhuissector. Deze wordt geschetst met de geschiedenis en achtergrond van de Vlaamse jeugdhuisen, de amateurkunstensector, definiëring van creatieruimte en het beleidskader van beide sectoren. De jeugdhuisbevraging is terug te vinden bij hoofdstuk 3. Op basis van eerdere onderzoeken, publicaties en de resultaten van de jeugdhuisbevraging worden in hoofdstuk 4 de aanbevelingen opgesteld.

1.1 FORMAAT

Voor dit onderzoek werk ik nauw samen met Formaat jeugdhuiswerk Vlaanderen vzw. Om de aandachtspunten en de doelstelling van dit onderzoek duidelijk te maken, geef ik graag eerst wat uitleg over de organisatie zelf. Formaat is de federatie van jeugdhuisen in Vlaanderen. Het is een koepelorganisatie voor jeugdhuisen, jongerencentra en organisaties die de jeugdhuismethodiek hanteren. Ze ondersteunt op dit moment meer dan 400 aangesloten werkingen.

1.1.1 Kerntaken

De kerntaken Formaat kunnen in drie thema's worden opgedeeld. Als eerste is er de ondersteuning; ze beantwoordt vragen van uiteenlopende thema's zoals administratie, ledenwerving, vrijwilligerswerk, activiteiten,... en gaan ook ter plaatse in jeugdhuisen voor persoonlijke begeleiding. Ze informeert jongeren via de website, verschillende thematische brochures zoals 'Een jeugdhuis in je gemeente', 'Open huis houden', 'Jeugdhuisen voor en door etnisch-culturele minderheden' en het maandelijkse tijdschrift 'Formaat Magazine'. Haar informatieaanbod prikkelt, inspireert, daagt uit en brengt de sector in beeld. Formaat bouwt een aanbod vorming en opleiding uit voor de leidinggevende kaders en vrijwilligers van jeugdhuisen. Ze wil jeugdhuisen stimuleren en inspireren bij de initiatieven die ze opzetten en hun competenties versterken. Hierbij wordt vanuit eigen ervaring in groep gereflecteerd. Het aanbod is zeer gedifferentieerd met verschillende formules die zich richten op specifieke groepen en profielen van jongeren en jeugdhuismedewerkers. Van vormingsinitiatieven voor jongeren actief in jeugdhuisen (bijvoorbeeld RADAR), specifieke opleidingen voor bestuurders van jeugdhuisen tot opleidingsmodules en intervisie voor beroepskrachten. Tenslotte zijn er de belangenbehartiging en imagoversterking. Formaat verdedigt de belangen van zijn leden en beleidsmakers op lokaal, provinciaal, gewestelijk, federaal en internationaal (European Confederation of Youth Clubs) niveau. Dit maakt Formaat, als objectieve en betrouwbare partner voor iedereen met een hart voor jongeren en jeugdhuisen, dé referentie op vlak van jeugdhuiswerk.

1.1.2 Missie en positionering

De manier waarop Formaat zich positioneert in het jeugdwerklandschap en de samenleving wordt bepaald door de jeugdhuismethodiek. Het verhaal van het jeugdhuiswerk gaat bovenal om jongeren kansen geven. De federatie ijvert voor ruimte tot zelfontwikkeling voor alle jongeren in een samenleving die deze ruimte creëert. Ruimte om initiatief te nemen, om elkaar te ontmoeten, om samen te werken, ruimte om jong te zijn. Vanuit hun expertise en betrokkenheid ondersteunt Formaat iedereen – in het bijzonder jonge mensen – die zich engageert voor een open jeugdwerk die een ontmoetings- en experimenteerruimte biedt voor de jeugd. Men streeft naar jeugdhuisen als plaats waar jongeren samenkomen, de kans krijgen om dingen uit te proberen, hun creativiteit kunnen uiten. Sinds januari 2014 kunnen een aantal jeugdhuisen een subsidie ontvangen van de Vlaamse overheid voor het opzetten van bovenlokale projecten rond artistieke expressie en

ondernemerschap.¹ Dit gebeurt vanuit de optiek dat jeugdhuisen een belangrijke bijdrage aan de realisatie van diverse doelstellingen van het Vlaams jeugdbeleid kunnen leveren. Formaat zet stevig in op de ondersteuning van jeugdhuisen met dit soort van bovenlokale plannen. Deze projecten en het bredere vormingsaanbod van Formaat willen jeugdhuisen stimuleren om hun ruimtes meer en meer als multidisciplinaire creatieruimte in te vullen. Ook met het project 'Multiplek' wil Formaat jeugdhuisen stimuleren hun ruimtes meer polyvalent in te vullen.² Het project biedt de mogelijkheid de jeugdhuisruimte polyvalenter te maken. Het creëren van meer creatieruimte is een van de speerpunten waar dit project toe uitdaagt.

1.1.3 Beleidsnota 2014-2017

In het verlengde van haar missie, wijdt Formaat in haar laatste beleidsnota een hoofdstuk aan het thema 'vernieuwend podiumaanbod'. Hier stelt men dat jeugdhuisen er nog te weinig in slagen om de kansen die hun laagdrempelige ruimte biedt ten volle uit te spelen. Ook de link tussen jeugdhuis en presentatie moet verder worden aangemoedigd. De ambitie om een vernieuwd podiumaanbod te creëren is onderdeel van de operationele doelstelling voor het opzetten van thematische samenwerkingen tussen jeugdhuisen onderling die resulteren in een vernieuwd aanbod in de deelnemende jeugdhuisen. Het doel is om een netwerk op te zetten tussen jeugdhuisen en partners waar men samenwerkt en van elkaar kan bijleren. Dit netwerk kan resulteren in een gezamenlijk multidisciplinair programma, een sterke promotie en communicatiecampagne, een logistieke en technische samenwerking, een sterk opleidingsaanbod en de zoektocht naar lokale en bovenlokale fondsen voor het organiseren van de podiumactiviteiten.

"Het podiumaanbod van jeugdhuisen focust zich te veel op meer van het bekende: grote concerten en festivals. Terwijl de leemtes elders zitten: bereikbare en kleinschalige experimenteerplekken. Jeugdhuisen kunnen hier een leemte vullen in het Vlaamse podiumlandschap. Beginnende en beloftevolle artiesten uit verschillende kunstdisciplines zijn op zoek naar zulke plaatsen. Formaat ondersteunt jeugdhuisen zodat deze artiesten hun weg vinden naar het jeugdhuis. Hierdoor vinden ook nieuwe jongeren hun weg naar het jeugdhuis."

Beleidsnota Formaat, 2014-2017

Aansluitend wil de federatie meer kennis vergaren over hoe de jeugdhuissector zich verder kan ontwikkelen als aanbieder van creatieruimte voor jonge kunstenaars. Formaat vroeg al eerder om

¹ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2013). Sociaal-Cultureel Werk Jeugd, Jeugdhuisen, Subsidies, Jeugdhuisen. Geraadpleegd op 23 maart, van <http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/jeugdhuisen.aspx>

² Meer informatie op www.multiplek.formaat.be

meer aandacht voor flexibele ruimtes naar aanleiding van de laatste gemeenteraadsverkiezingen.³ Op basis van dit onderzoek zal een vormingsaanbod worden uitgewerkt om creatieruimte te stimuleren. Door het aanbieden van deze ruimtes kunnen jeugdhuizen jonge makers stimuleren om op geregelde basis aanwezig te zijn of deel uit te maken van hun werking. Dit kan leiden tot een instroom van programmatoren in de werking en een verbreding van expertise. Het zorgt ervoor dat jeugdhuizen ook zelf initiatieven nemen tot een breder multidisciplinair (podium)aanbod. Uit een grootschalig jeugdhuisonderzoek bij jeugdhuizen, beroepskrachten, vrijwilligers en bezoekers in 2014 blijkt dat het verbreden van het aanbod om te creëren zorgt voor een toeleiding van creatieve jongeren.⁴ Tevens wil Formaat jeugdhuizen aanmoedigen om hun ruimtes optimaal te gebruiken en zo breed mogelijk in te vullen. Ze wil vermijden dat jeugdhuizen in de week leeg komen te staan. Door de toenemende verstedelijkingsgraad en een toenemend gebrek aan infrastructuur in de centrumsteden is een brede bezetting en polyvalent gebruik van beschikbare ruimtes een noodzaak. Voor het op te zetten jeugdhuisnetwerk wil Formaat een traject starten met jeugdhuizen die op dit moment reeds zowel creatie- als presentatieruimte voorzien. Dit initiële netwerk moet andere jeugdhuizen inspireren om hierover na te denken.

---

³ Formaat (2012). De zevensprong – Memorandum Gemeenteraadsverkiezingen 2012. Auteur, Berchem.

⁴ De Pauw, P. & Smits, W. (2014). Jeugdhuizen in Vlaanderen. *Een onderzoek bij jeugdhuizen, beroepskrachten, vrijwilligers en bezoekers*. Katholieke Hogeschool VIVES en Vrije Universiteit Brussel, Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen. Afdeling Jeugd.

1.2 CREATIERUIMTE BIJ JEUGDHUIZEN: DE AANDACHTSPUNTEN

In dit onderzoek staan volgende aandachtspunten centraal: de multidisciplinaire aanpak binnen jeugdhuisen die meer aandacht verdient en jonge makers op zoek naar ruimte om te creëren. Zij vormen de basis voor de onderzoeksvraag en –opzet.

1.2.1 Multidisciplinaire aanpak van jeugdhuisen

Volgens Formaat is er bij Vlaamse jeugdhuisen ruimte voor een breder, multidisciplinair aanbod zowel wat betreft creatie als presentatie. Dit valt op uit hun ervaringen en contacten met de jeugdhuisen zelf. De organisatie streeft daarom naar een bredere programmatie in jeugdhuisen. Daarbij verplaatst de focus zich van één discipline (muziek) naar een ruimte voor andere kunstvormen als dans, theater, moderne media,... Zoals bepaald in de beleidsnota zijn jeugdhuisen als laagdrempelige en open ontmoetingsplek de geschikte plaats voor jongeren om te creëren. Formaat ziet dat jonge muzikanten en kunstenaars die deel uitmaken van een jeugdhuiswerking ook zelf actief beginnen programmeren. De organisatie wil deze binding tussen jeugdhuis en jonge kunstenaar aanmoedigen, waarbij creatieruimte een belangrijk element is. Jeugdhuisen halen voordeel uit deze samenwerking. Naast een uitbreiding van hun werking, verwerven jeugdhuisen met culturele of artistieke projecten een groter bereik en hogere bezoekersaantallen. Dit is een van de resultaten uit het grootschalig jeugdhuisonderzoek. Deze vaststelling kan ook gelinkt worden aan het feit dat de jeugdhuisbezoekers zich vaker in de publieke ruimte begeven door met vrienden om te gaan, uit te gaan en aan cultuur of creatieve expressie te doen. Een andere relevante conclusie uit dit onderzoek is dat een van de belangrijkste redenen voor jongeren om naar een jeugdhuis te komen onder de noemer ‘zelfontplooiing’ valt; jongeren komen naar het jeugdhuis omdat ze er samen met anderen aan projecten kunnen werken (De Pauw & Smits, 2014). Ze zijn dus op zoek naar een plek waar ze hun (creatief) ei kwijt kunnen.

Er is de laatste jaren een evolutie in het jeugdhuislandschap die creatie in jeugdhuisen stimuleert. Ook Minister van Jeugd en Cultuur Sven Gatz vindt dat elke jongere moet kunnen genieten van kunst en cultuur. Hij geeft aan in zijn beleidsnota Jeugd voor de periode 2014-2019 te willen blijven inzetten op de ondersteuning van cultuureducatieve organisaties, projecten en op initiatieven die kinderen en jongeren mogelijkheden geven om zelf cultuur te maken. Dat gebeurt reeds via de middelen die jeugdhuisen kunnen krijgen voor het opzetten van bovenlokale projecten rond artistieke expressie. De subsidies dienen grotendeels te worden aangewend voor de professionele omkadering van de projecten. In 2016 zijn er ongeveer 40 jeugdhuisen in Vlaanderen die zo'n project lopende hebben.⁵ Jongeren krijgen hier de kans artistiek aan de slag te gaan. Deze jeugdhuiswerkingen dragen bij tot een verbreding van het aanbod binnen jeugdhuisen.

---

⁵ Formaat (2016). Jeugdhuisen, Bovenlokale projecten. Geraadpleegd op 2 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugdhuisen/bovenlokaleprojecten/>

Lucifer Art - Lokeren

Een groep enthousiaste vrijwilligers wil met 'Lucifer Art' jongeren laten kennis maken met kunst door specifieke workshops te organiseren. Is er bijvoorbeeld nood aan een metaalconstructie, dan komt er een workshop metaalbewerking. Zo betreft het project een heleboel jongeren met verschillende talenten. Van de resultaten van de workshops en projecten zijn er toonmomenten doorheen het jaar. Hun lichtproject was ook te zien op het Lichtfestival van Gent.

(Jeugdhuis T-Klub, 2016)

Jeugdhuis De Bogaard - Geel

Het jeugdhuis richtte met steun van de Vlaamse Overheid het platform 'Plateau' op. Het platform wil jong talent ondersteunen en creativiteit bevorderen. Van ontwerper tot muzikant, van kok tot app-ontwikkelaar, van danser tot regisseur,... In jeugdhuis De Bogaard krijgen jongeren de ruimte om ideeën uit te werken. Jongeren kunnen er terecht voor projectondersteuning en kunnen er proeven van uitdagende workshops.

(Jeugdhuis De Bogaard, 2016)

Jeugdhuis Sojo - Leuven

Bij jeugdhuis Sojo is het ondernemerschap, muzikaal en grafisch talent dat de werking doet bruisen. Het project 'Muziekfabriek' werd opgericht om coaching, vorming en ondersteuning te bieden aan jongeren die geïnteresseerd zijn in street-art, graffiti en live muziek. Er worden workshops, cursussen, jams, expo's georganiseerd en er zijn wekelijkse ateliers voor een jong publiek met interesse voor plastische kunst.

(Sojo vzw, 2016)

Jongeren moeten de ruimte gegeven worden om te experimenteren. Jeugdhuizen moeten daarbij meer als culturele vrijplaatsen fungeren en hun creatie-, educatie- en podiumfunctie durven uitbouwen.⁶ Ze moeten meer inspelen op en communiceren met (lokaal) jong talent, want plekken waar jonge creatievelingen terecht kunnen zijn noodzakelijk. Het jeugdhuis treedt nog te weinig op als culturele partner en dat moet, in het verlengde van de jeugdhuismethodiek, door Formaat meer ondersteund en gefaciliteerd worden. Jeugdhuisbesturen hebben dan nog steeds zelf de keuze op welke manier ze die multidisciplinaire aanpak willen invullen. Zij kennen het best hun bezoekers en omgeving. Misschien past een dansvoorstelling niet binnen het plaatje van hun werking, maar kan bijvoorbeeld een graffiti performance wel gesmaakt worden. Als de visie en de ideeën van de beginnende kunstenaar overeenstemmen met die van het jeugdhuis, kunnen er interessante samenwerkingen volgen.

---

⁶ Willox, T. (2012). *Goud jong. Dit boek is een jeugdhuis*. Vrijdag, Antwerpen.

1.2.2 (Jonge) kunstenaars op zoek naar ruimte

Vlaamse jongeren zijn meer dan ooit bezig met creatieve hobby's en (amateur)kunsten. Deze creatieprocessen hebben ruimte nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen. Over het potentieel dat hiervoor bij jeugdhuizen ligt, is over het algemeen weinig geweten. Er zijn cijfers nodig voor de uitwerking van het vormingsaanbod dat Formaat wil aanbieden ter stimulering van creatieruimte in de jeugdhuissector. Er bestaan wel enkele onderzoeken waar gepeild wordt naar de tekorten aan fysieke ruimte voor amateurkunstenaars. De doelgroep bij deze onderzoeken is niet leeftijdsgericht en gaat breder dan jongeren. Uit een Gentse steekproef (2008) blijkt dat er voor podiumkunstenaars een gebrek is aan ruimtes waar een basisuitrusting aanwezig is. Daarnaast hebben kunstenaars over het algemeen problemen met de prijszetting van hun ruimte.⁷ Goede connecties levert vaker een betere prijs op, waardoor niet-structureel ondersteunde kunstenaars het moeilijk hebben om een kwalitatieve en betaalbare ruimte te vinden. Deze resultaten zijn intussen eerder gedateerd en geven een weinig actueel beeld. Uit recenter onderzoek, dat zich beperkt tot amateurkunstenaars die in groepsverband artistiek actief zijn, wordt duidelijk dat ruimte voor creatieve activiteiten en repetitie voor 1 op 3 een probleempunt is. Zo'n 20% van de respondenten vreest voor een ruimtegebrek in de toekomst.⁸ Liefst de helft van de bevroegden verklaart dat haar groep of vereniging over onvoldoende opslag of bergingscapaciteit beschikt. Dit wijst op een specifieke behoefte voor amateurkunstenaarsgroepen. Een ander bevraging heeft het over 21,2% van de in totaal 5.533 bevroegde amateurkunstenaars die behoefte hebben aan meer infrastructuur. 'Infrastructuur' komt bovendien op de eerste plaats bij de meest prangende vragen van amateurkunstenaars aan gemeentebesturen.⁹ Er valt te besluiten dat infrastructuur een struikelpunt blijft in de hele amateurkunstensector. De cijfers geven echter geen duidelijk beeld over de huidige situatie. Met behulp van enkele focusgesprekken met ondersteuningsinitiatieven voor amateurkunsten in verschillende disciplines, kan een beter beeld gevormd worden van de noden en eventuele tekorten aan ruimtes in de sector. Verdere informatie over deze organisaties volgt in hoofdstuk 2.2.

Op vlak van muzikale repetities lijkt de grote nood aan **repetitieruimte** minder dan vroeger. Volgens Poppunt, het Vlaams aanspreekpunt voor de popsector dat zich richt op muzikanten, producers en DJ's, is er eerder sprake van een meer gecentraliseerd gebrek in de regio Brussel en Gent. Hier werd echter geen specifiek onderzoek naar gedaan. Volgens de organisatie kan er sprake zijn van een verschuiving in de manier van repeteren. Er wordt meer en meer thuis – bijvoorbeeld vanuit de slaapkamer – gewerkt. Veel is ook afhankelijk van het genre waarin de muzikant bezig is. Uit gesprekken met enkele muzikanten blijkt dat er wel gebrek is aan ruimte. Er wordt steeds vaker thuis opgenomen, maar dit is onmogelijk voor bands met een volledige bezetting. Zij vinden minder gemakkelijk een ruimte. Dat slechts 4% van de bevroegde muzikanten gebruik maakt van

⁷ Callens, W. (2014). Ruimte voor Amateurkunsten. *Oproep aan het lokaal beleid om kunstenaars de nodige ruimte te geven*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

⁸ Wets, J. & Gijssels, C. (2014). Amateurkunsten in groep. *Onderzoek dat peilt naar de mening van de in groep actieve amateurkunstenaars over hoe ze zich verenigen en zich in het amateurkunstenlandschap bewegen*. KU Leuven – HIVA onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving, Leuven.

⁹ Verhaeghe, E. (2012). De kunstzinnige vingerafdruk van je gemeente. *Inspiratiegids lokaal amateurkunstenbeleid*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

jeugdinfrastructuur als repetitielocatie bewijst dat het mogelijke potentieel in jeugdhuizen nog onvoldoende onderzocht werd.¹⁰

Volgens OPENDOEK, belangenbehartiger en dienstverlener van het Vlaams amateurtheater, is er op dit moment een zichtbaar tekort aan **ruimte voor theatergroepen** om zich te ontplooiën, te creëren en te realiseren. Over het algemeen is er binnen het amateurtheater niet de gewoonte om op tournee te gaan en zijn gezelschappen gebonden aan één locatie, wat niet altijd dezelfde kansen en verspreiding biedt. Het zijn vooral de gezelschappen en theatermakers zonder vaste locatie die op zoek zijn. Het is volgens OPENDOEK wel duidelijk dat veel zalen doorheen de jaren veel verouderd zijn en niet altijd in orde zijn op vlak van brandveiligheid. Er is een gebrek aan investeringen in infrastructuur en goed werkzame zalen. Rond **ruimte voor dans** is er in de sector geen recent onderzoek gebeurd. Danspunt, het Vlaamse steunpunt voor amateurdans, geeft aan niet te weten of er in de sector een gebrek is aan ruimte. Tenslotte is bij **atelierwerking** NUCLEO een mooi voorbeeld van een organisatie die zich hiervoor inzet. NUCLEO wil betaalbare en kwaliteitsvolle ateliers aanbieden voor zowel debuterende als erkende kunstenaars uit verschillende disciplines. De organisatie richt zijn aandacht vooral op Gent en Oost-Vlaanderen. Zelf deden ze onderzoek naar de tekorten aan werkruimte in deze omgeving en bleek dat maar liefst 94% op zoek was naar werkruimte. Ook opvallend is dat bijna 2 op de 3 kunstenaars is voorstander van een gedeeld gebruik van een ruimte. Hierbij wordt vooral wederzijdse inspiratie aangegeven als een van de belangrijkste voordelen.¹¹ De organisatie heeft vandaag 150 kunstenaars in residentie en zo'n vijftig mensen op de wachtlijst. De leeftijdscategorie van 25 jaar en jonger is sterk vertegenwoordigd volgens NUCLEO. Algemene cijfers en onderzoeken voor Vlaanderen zijn er bij weten van de organisatie niet.

---

¹⁰ Vzw Repetitieruimtes (2008). Repetitieruimtes voor pop- en rockmuzikanten in Vlaams-Brabant. *Overzicht van repetitieruimtes in de provincie en een analyse van de ruimtes die met de steun van de provincie gerealiseerd werden.*

¹¹ Uit beleidsnota NUCLEO 2014-2015

1.3 OPZET

Het doel van dit onderzoek is om na te gaan hoe de jeugdhuissector zich verder kan ontwikkelen als aanbieder van creatieruimte voor jonge makers. Onder 'verder ontwikkelen' verstaan we meer en diverse vormen van creatieruimte creëren zoals atelier, repetitieruimte en dansruimte en het verbeteren van bestaande ruimtes. Door gebrek aan voorgaand onderzoek worden eerst de noden van de jonge kunstenaars in kaart gebracht door het bevragen van ondersteunende organisaties. In samenspraak met Formaat ligt de focus op volgende kunstvormen: muziek, theater, dans en beeld en beeldende kunst. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 2. Daarna bekijken we de huidige situatie en ambities van de jeugdhuisen op vlak van creatieruimte. Om dit te bereiken volgt een bevraging van jeugdhuisen met een repetitie- en/of creatieruimte naar de struikelpunten op vlak van organisatie, werking, communicatie, infrastructuur en ondersteuning. Zo wordt duidelijk wat beide partijen voor elkaar in de toekomst kunnen betekenen. Door het aanbieden van creatieruimte kunnen jeugdhuisen jongeren stimuleren op geregelde basis aanwezig te zijn of deel uit te maken van hun werking. De resultaten en aanbevelingen binnen dit onderzoek moeten zorgen voor nieuwe ondersteuningsinitiatieven van Formaat en amateurkunstenorganisaties en leiden tot beleidsadviezen voor Vlaams en lokale besturen.

Luc Nowé (Poppunt): "De infrastructuur van jeugdhuizen moet absoluut ter beschikking gesteld worden voor creatievelingen. De mogelijkheden zijn er vandaag. Er moet een visie gecreëerd worden dat een jeugdhuis daar samen kan rond werken en een link heeft met de muzikanten die over de vloer komen. Het is een voordeel van beide partijen indien er een binding ontstaat tussen lokale muzikanten en jeugdhuizen. Als dat bereikt wordt kan Poppunt ook mee de communicatie opstarten."

Cis Deman (Steak Number Eight): "Een jeugdhuis kan een grote rol spelen in de ontwikkeling van een band. Het is de perfecte venue om als band te starten. Bandleden kunnen elkaar daar vinden, een eerste optreden kan daar georganiseerd worden,... Daarnaast is het ideaal om in contact te komen met andere muzikanten die je kunnen beoordelen of opbouwende kritiek geven. Muzikanten raken sneller met elkaar bevriend en kunnen elkaar adverteren als iemand nog op zoek is naar een band voor een optreden of festival. Als je van jong af aan al omgaat met muzikanten en de scene heb je al heel wat extra's en meer ervaring om later nieuwe bands te starten of je band op een bepaald festival te laten spelen."

Elke Verhaeghe (Forum voor Amateurkunsten): "Het imago van het jeugdhuis wordt opgekrikt, het geeft een positieve uitstraling naar de buurt toe en er is een kruisbestuiving tussen de jongeren die het jeugdhuis bezoeken of gebruiken. Het is goed een werkplek aan te bieden waar er ruimte en tijd wordt gegeven aan jongeren om te experimenteren. Dit geeft erkenning en waardering aan de jonge makers. Deze tijd en ruimte hoeft niet per se meteen gebonden zijn aan een toonmoment. Het proces van de creatie staat centraal."

Wies Callens ((ex-) vzw Repetitieruimtes): "Het belang van het uitbouwen van creatieruimte in jeugdhuizen is de koppeling die ontstaat tussen creatie en artistieke expressie."

Imke Vannuffelen (OPENDOEK): "Het is waardevol om creatieruimte voor theatermakers te voorzien omdat een jeugdhuis een gekende plek is en het een nieuw publiek aantrekt waar het jeugdhuis van kan profiteren."

1.4 ONDERZOEKSVRAAG

1.4.1 Hoofdvraag

Hoe kan de jeugdhuissector zich verder ontwikkelen als aanbieder van creatieruimte voor jonge makers?

1.4.2 Deelvragen

1. Wat zijn de noden van jonge makers op vlak van creatieruimte?
2. Wat is het huidige aanbod van jeugdhuizen in Vlaanderen op vlak van creatieruimte?
3. Wat zijn de uitdagingen voor jeugdhuizen voor repetitie- en creatieruimte?
4. Op welke manier kunnen ondersteunende organisaties jeugdhuizen helpen bij de verdere ontwikkeling van creatieruimte en ondersteuning van de organisatie?
5. Welke rol kunnen beleidsmakers hierin spelen?

2. ACHTERGROND

In dit hoofdstuk worden de drie belangrijkste spelers geschetst. Als eerste de jeugdhuisen met hun ontstaansgeschiedenis, methodiek, bestuurders en bezoekers. Dan de verschillende amateurkunsten, hun amateurkunstenorganisaties en het belang van kunstbeleving bij jongeren. En als laatste de rol van de beleidsmakers voor beide sectoren. Verder wordt er dieper ingegaan op de verschillende soorten van creatieruimte, de behoeften en voorzieningen voor specifieke kunstvormen, tools voor kunstenaars die op zoek zijn naar een geschikte ruimte en eerdere onderzoeken rond dit thema.

2.1 VLAAMSE JEUGDHUIZEN

“Jeugdhuisen in Vlaanderen zijn er in alle soorten vormen, van groot tot klein, van chaotisch tot georganiseerd. (...) Ze hebben echter één ding met elkaar gemeen: ze werken voor en door jongeren.”

Formaat

2.1.1 Het ontstaan van het jeugdhuiswerk

Het jeugdwerk, waarvan het jeugdhuiswerk een apart systeem is, bestaat al vele decennia in Vlaanderen. Doorheen de jaren zijn er enkele specifieke factoren en gebeurtenissen die het jeugdwerk beïnvloed hebben. Halverwege de 19^e eeuw ontstaan de eerste initiatieven voor jongeren. Er worden vanuit de armenzorg patronaten opgericht die de arbeidersjeugd ontspanning en vorming willen geven.¹² In deze tijd ontstaan ook de eerste jeugdbewegingen waar zelforganisatie, samenhang en collectieve identiteit van jongeren centraal staat. Na WO I ontwikkelen zich nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding, zoals ook de amateurkunstbeoefening. Er vormt zich stilaan een ‘aparte jeugdwereld’. Jeugdbewegingen fungeren op dit moment meer als een ‘corrigerend opvoedingsaanbod’.¹³ Gezien de nood aan ontspanning tijdens de Tweede Wereldoorlog en het verminderde succes van jeugdbewegingen bij jongeren uit het arbeidersmilieu, hoopt men met een minder gestructureerde vorm van jeugdwerkmethodiek ook deze groep een soort van opvoeding te bieden: de jeugdhuisen.¹⁴ Men wil in het jeugdhuiswerk een oplossing te vinden voor jongeren die men op dat moment aanziet als verwaarloosd en onbeschaafd. (Degryse et al, 2007). Deze nieuwe vorm van ontspanning is geïnspireerd op enkele voorbeelden uit het buitenland, zoals de Britse Young Women Christian Association (YWCA). Het doel is een open,

---

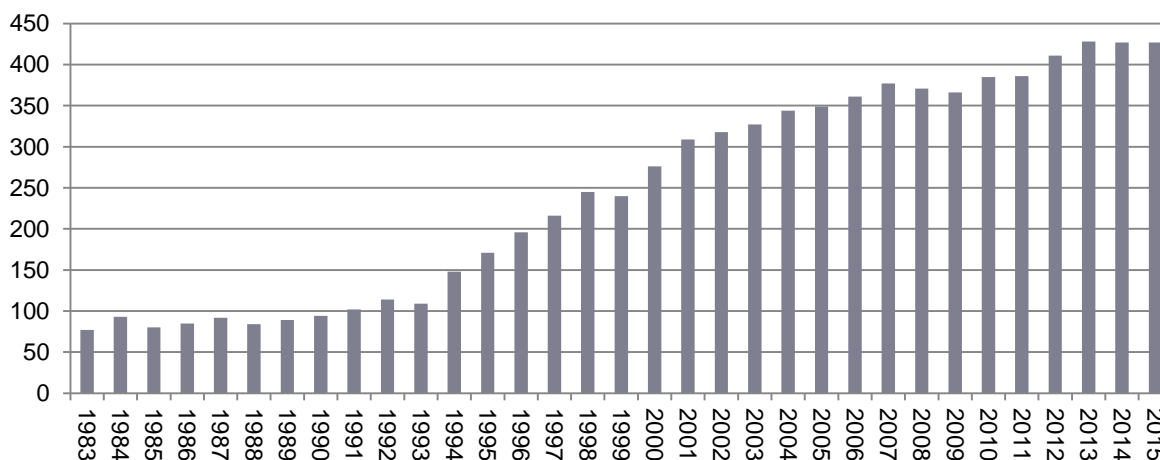
¹² Depaepe, M. (1998). De pedagogisering achterna. *Aanzet tot een genealogie van de pedagogische mentaliteit in de voorbije 250 jaar*. Acco, Leuven.

¹³ Degryse, B., De Pauw, R., Lauwers, L., Redant, B., Verhaeren, K., Willox, T. (2007). Open huis houden. Welkom in de jeugdhuismethodiek! Formaat vzw, Berchem.

¹⁴ Kindt, S. (2002). Jeugdhuisen: vijf decennia ontwikkeling en overheidsbeleid. Uit: Gids voor Sociaal-Cultureel en Educatief Werk. Kluwer, Deurne.

aangename en gezellige ontmoetingsruimte te creëren waar jonge mensen voor vrijetijdsbesteding naartoe kunnen. Een ruimte waar vrije tijd in de eerste plaats “zinnig” moet worden doorgebracht. De begeleiding van de volwassenen is er een noodzaak (Kindt, 2002). Ervan uitgaande dat enkel jongeren van slechte afkomst naar het jeugdhuis trekken, blijft het gegeven van laagdrempeligheid belangrijk. Dit geldt ook voor de verdere jeugdhuiswerking (Degryse et al, 2007). In de jaren zestig worden meer en meer werkingen ondersteund en gesubsidieerd door de overheid. Nieuwe jeugdhuisinitiatieven worden massaal uit de grond gestampt. In 1963 wordt J-dienst, later Jongerengemeenschappen (JGM), in het leven geroepen als vereniging die de jeugdhuismethodiek uitwerkt. Dit gebeurt vanuit een eerder christelijke invalshoek. Gelijktijdig groepeerde een groot deel van de jeugdhuisen zich in een algemene federatie. Deze krijgt de naam Vlaamse Federatie van Jeugdhuisen (VFJ). Het aantal jeugdhuiswerkingen blijft stijgen tot eind jaren zeventig. De Vlaamse Federatie van Jeugdhuisen wordt gewaardeerd voor haar sterke positionering in de belangenbehartiging en bovenal voor zijn medewerking aan een jeugdhuiswerkbeleid met specifieke subsidiëring. Jongerengemeenschappen vzw wordt in de jaren zeventig meer en meer onafhankelijk van Chiro, waaruit het oorspronkelijk ontstond. Er komt een vernieuwing op gang waar zelforganisatie van de jeugd steeds belangrijker wordt en jongeren de rol van volwassenen meer en meer in vraag stellen. De coördinatie van de werkingen wordt sinds dan steeds vaker door jonge vrijwilligers volbracht (Kindt, 2002). De economische crisis die volgt zorgt voor heel wat structurele en financiële problemen bij de jeugdhuisen. De overheid snoeit in de subsidies. Vanaf de jaren '80 komt hier verbetering in. De meeste Vlaamse gemeenten starten een jeugddienst op en het jeugdbeleid wordt verder bewerkstelligd. Ook het decreet betreffende lokaal jeugdbeleid versterkt de jeugdhuisensector (Degryse et al, 2007). Na de totstandkoming van de jeugddiensten en jeugdbeleid maakt het jeugdhuiswerk vanaf 1995 een comeback (Depaepe, 1998). Dit is ook zichtbaar in onderstaande grafiek. Rond 2003 wordt duidelijk dat de activiteiten van Jongerengemeenschappen en VFJ dicht bij elkaar aanleunen. Er volgen gesprekken met oog op een fusie. Het is in 2007 dat Formaat voorgesteld wordt als nieuwe federatie voor het jeugdhuiswerk.

Grafiek: Ledencijfers van VFJ (1983 tot 2006) en Formaat (2007 tot 2015)

2.1.2 De jeugdhuismethodiek vandaag

Met de opstart van Formaat wordt de jeugdhuissector voorgoed op de kaart gezet als belangrijke, ambitieuze en innovatieve deelsector van het jeugd beleid in Vlaanderen. Waar in het begin van het jeugdhuiswerk de focus lag bij hoe de ideale jongeren zich horen te gedragen, wil Formaat nu nagaan hoe ze zich het best kunnen ontplooiën. De huidige jeugdhuismethodiek geeft een visie weer die zegt wat het jeugdhuisideaal is. Het is een leidraad die door alle werkingen in Vlaanderen op een individuele manier kan worden ingevuld.¹⁵ De kern van huidige methodiek is dat jeugdhuiswerk van de jongeren zelf is; het wordt voor en door hen gedaan. Het jeugdhuis is evenzeer een plek waar geëxperimenteerd kan worden. Een open huis waar jongeren kansen krijgen, waar diversiteit en participatie als een meerwaarde beschouwd worden. Het jeugdhuis is er ook als oefenterrein voor democratische besluitvorming en als plek waar grenzen verlegd worden, waar jongeren van elkaar kunnen leren. Met de jeugdhuismethodiek wil Formaat open werkingen creëren waar iedereen zich welkom voelt (Formaat, 2016). Vanuit deze methodiek vervult ze volgende functies die worden samengevat als OASE: 'ontmoeten', 'activeren', 'samen' en 'educatie'. In het jeugdhuis komen jongeren elkaar tegen, ze praten met elkaar in een ongedwongen, open sfeer waaruit veel dynamieken starten. Het jeugdhuis geeft ruimte aan wie wil organiseren, aan kritische zin, actie en speelt daarin een actieve rol in de (lokale) samenleving. Het jeugdhuis wordt samen, in groep draaiende gehouden. Als laatste biedt het jeugdhuis een context waarin op verschillende manieren geleerd kan worden. Jongeren leren er van elkaar, al doende of via vormingsmomenten.¹⁶ Zoals gezegd kunnen ze in alle maten en vormen en overal in Vlaanderen voorkomen. Jeugdhuisen zijn zowel een gemeentelijke als stadsaangelegenheid. De meeste jeugdhuisen liggen in de provincie Antwerpen. Daar zijn er meer dan 102. Brussel en Vlaams-Brabant komen met 94 jeugdhuisen op de tweede plaats en met zestig jeugdhuisen heeft Limburg het laagste aantal aangesloten werkingen bij Formaat.¹⁷ In 2016 telt Formaat meer dan 400 leden. Deze kaap wordt voor het eerst overschreden in 2012. Dat jaar vindt ook 'Don't Hype' plaats, het feest naar aanleiding van 50 jaar jeugdhuiswerk. Ongeveer 300 jeugdhuisen in Vlaanderen vierden de Dag van de Jeugdhuisen en zetten op die manier de jeugdhuissector op de kaart.

2.1.3 Structuur en bestuur van een jeugdhuis

Al deze jeugdhuisen worden gedragen door zo'n 8.280 vrijwilligers. Dat zijn er gemiddeld 20 per jeugdhuis. De meerderheid steunt op een kleine groep geëngageerde jongeren. Hun verantwoordelijkheid is vaak groot, wat ervoor zorgt dat sommige jeugdhuisen kwetsbaar zijn. Zoals veel organisaties in het jeugdwerk gebruiken de meeste jeugdhuisen de vzw-structuur. Die bestaat uit een algemene vergadering van leden, als wetgevende partij, en een raad van bestuur als uitvoerende partij. Het bestuur streeft met deze structuur een belangeloos doel na die zorgt voor de

---

¹⁵ Formaat (2016). Jeugdhuisen, Jeugdhuismethodiek. Geraadpleegd op 19 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugdhuisen/jeugdhuismethodiek/>

¹⁶ Formaat (2016). Informatie, Jeugdhuismethodiek, Functies. Geraadpleegd op 19 mei 2016, van <http://www.formaat.be/informatie/themas/jeugdhuismethodiekkfuncties/>

¹⁷ Formaat (2016). Jeugdhuisen, Leden van Formaat. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugdhuisen/>

nodige bescherming door de rechtspersoonlijkheid. Voor de meestal jonge leden van de jeugdhuiswerking is dit de meest evidente keuze. In het jeugdhuis werkt men doorgaans met een vaste kern. Grotere jeugdhuisen werken vaker met een aantal werkgroepen en/of beroepskrachten. In het jeugdhuisonderzoek van 2014 worden besturen en vrijwilligers uitgebreid onderzocht. Het profiel van de gemiddelde 'dagelijkse leiding' wordt er geschetst. Concreet gaat dit om vrijwilligers met een of meerdere van volgende functies: voorzitter, bestuurslid, kernvrijwilliger en werkgroeplid. Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat de gemiddelde vrijwilliger 23 jaar is. Daarvan is ongeveer de helft schoolgaand. Het bestuur van een jeugdhuis blijkt nog vaak een mannenaangelegenheid te zijn: 27% van de vrijwilligers bestaan uit vrouwen (De Pauw & Smits, 2014). Verder wordt men in het onderzoek bevraagd naar de loopbaan in het jeugdwerk, hun motivatie, waardering en tevredenheid, het pedagogisch profiel en waardenpatronen. Relevant voor dit onderzoek zijn de doelen die de dagelijkse leiding voor ogen hebben voor hun jeugdhuis en hun visie op vlak van zelfontplooiing en experiment. Jeugdhuisbesturen vinden het belangrijk jongeren een plaats te geven waar ze kunnen experimenteren, bijleren en zichzelf ontplooiën. Dit komt gemiddeld op de derde plaats na 'jongeren een plaats geven om vrienden te ontmoeten' en 'jongeren een veilige plaats geven waar ze steeds terecht kunnen'. Bij jeugdhuisen met beroepskrachten komt het doel van zelfontplooiing zelfs op de eerste plaats. Verder vindt 1 op 3 jeugdhuisen dat de kwaliteit van hun aanbod beter en gevarieerder kan (De Pauw & Smits, 2014). Hieruit is af te leiden dat jeugdhuisen het zelf belangrijk vinden om jongeren een plek te geven waar ze hun ei kwijt kunnen. Dit zowel op vlak van creatieve plek, als voor de algemene beleving en podiumaanbod. De resultaten van de jeugdhuisbevraging in hoofdstuk 3 gaan dieper in op de houding van jeugdhuisbestuurders ten opzichte van een multidisciplinair aanbod en creatieruimte.

2.1.4 Bezoekers

In totaal zijn zo'n 58.000 jongeren lid van een jeugdhuis en komen zo'n 16.500 jongeren er regelmatig op bezoek (cijfers van Formaat uit 2012). De leeftijd van de gemiddelde bezoeker is in een derde van de gevallen 18 jaar of jonger. De helft is 20 jaar of jonger en 3 op 4 is 22 jaar of jonger. Dat maakt dat de gemiddelde leeftijd van de jeugdhuisbezoeker 22 jaar is. Deze stemt ongeveer overeen met die van de jeugdhuisvrijwilligers. De bezoekers zijn over het algemeen tevreden over hun jeugdhuis. Ze geven het een gemiddelde score van 8,1 op 10. Het zijn niet enkel de bestuurders en vrijwilligers die voordelen zien in een jeugdhuis als creatieve ontmoetingsplaats, ook bezoekers hebben verwachtingen hierbij. Deze jongeren komen vaak naar het jeugdhuis omdat ze daar de ruimte en de vrijheid krijgen om hun ding te doen. Zo'n 60% komt voor het veelzijdige aanbod en 44% om er samen aan projecten te werken. Verder komen concerten en podium op tweede plaats bij verwachtingen van de bezoekers en wil 26,2% een uitgebreider aanbod zien (De Pauw & Smits, 2014).

2.2 AMATEURKUNSTENAARS IN VLAANDEREN

2.2.1 Definitie van amateurkunsten

“Amateurkunst zn. 1. (g.mv.) een of meer door een niet-professionele kunstenaar vervaardigde artefacten 2. (amateurkunsten) elk van de kunstvormen zoals die door een niet-professionele kunstenaar beoefend worden”

Van Dale, 2015

De amateurkunstensector is danig divers dat het moeilijk in één hokje te plaatsen is. E. Frans, auteur van ‘Amateurkunsten: een rijke sector geprangd tussen kunst en volksontwikkeling’, omschrijft amateurkunst als “het individueel of in groepsverband op niet beroepsmatige wijze tot stand brengen van kunstproducten, die dan geconfronteerd worden met een publiek. En dit in de meest diverse artistieke disciplines zoals theater, dans, volkskunst, vocale en instrumentale muziek, beeldend werken, fotografie, film, video,...”.¹⁸ Verder wordt de term ‘amateurkunst’ door de Vlaamse Gemeenschap gedefinieerd als “elke kunstvorm die in het kader van het sociaal-culturele gebeuren aan iedere burger de kans biedt om zich via kunstbeoefening en -beleving te ontplooiën en zijn potentiële creatieve vermogens te ontwikkelen op vrijwillige basis en zonder beroepsmatige doeleinden.”¹⁹ De amateurkunst omvat een breed palet aan disciplines. Het is de liefde voor kunst dat als rode draad fungeert binnen deze sector. Het brengt mensen samen, draagt bij tot de groeps- en gemeenschapsvorming en geeft kleur aan de samenleving. Amateurkunst zorgt voor een leeromgeving en is een belangrijke voedingsbodem voor het verwerven van vaardigheden, competities en kennis. Wat verder leidt tot zelfontplooiing en kritische reflectie.²⁰ Het proces binnen de persoon – als creatieve ontplooiing – is belangrijker dan het product dat eruit voortkomt.²¹ Er moet tijd en ruimte worden vrijgemaakt voor amateurkunstenaars om te experimenteren. Dit geeft erkenning en waardering en hoeft ook niet per se aan een toonmoment gebonden te zijn. Het persoonlijke en maatschappelijk proces van de creatie staat centraal, daarom is het ook belangrijk dat hiervoor een goede werkplek voorzien wordt.

De term ‘amateurkunst’ krijgt weleens een negatieve bijklank. Dit kan te wijten zijn aan de dubbele betekenis van het woord amateur dat zowel ‘iemand die iets uit liefhebberij beoefent’ als ‘knoeier’ of ‘prutser’ betekenen (Van Dale, 2015). Amateuristisch wordt dus nog vaak, ten onrechte, gezien als synoniem voor kwalitatief slecht.²² Uit recente vraag naar de gevoelswaarde van het woord ‘amateurkunst’ blijkt echter dat meer mensen positieve kenmerken als enthousiasme, creativiteit, sociaal, toewijding en originaliteit met het begrip associëren dan negatieve kenmerken als niet

---

¹⁸ Frans, E. (1997). Amateurkunsten: een rijke sector geprangd tussen kunst en volksontwikkeling. Cultuur in Beweging.

¹⁹ Decreet betreffende de amateurkunsten (2000).

²⁰ Van Steen, A., Vanlerberghe, B., Verhaeghe, E. (2016). DNA van de amateurkunsten. *Beschrijvende en beschouwende nota ter ondersteuning van visieontwikkeling*. Auteur, Gent.

²¹ Elias, W. (1990). Begripsafbakening ‘kunst’ en ‘amateuristische kunst’. Kunsten & Educatie.

²² Elias, W. (2005). De afgunst van de kunst? *De amateurkunsten en het cultureel klimaat*. Uit: Organisatie en structuur van de socio-culturele sector. Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

serieus of minderwaardig werk. Van de beoefenaars zelf associeert 85,5% de term met 'enthousiasme'.²³ Het is moeilijk te bepalen in hoeverre deze 'amateur'kunstenaars professioneel te werk gaan. De meerderheid van de amateurkunstenaars beschouwt zichzelf volledig als amateur. Een derde ziet zichzelf aan als semiprofessioneel en een kleine minderheid als volwaardig professionele kunstenaar (Lievens et al, 2009). Dit hangt ook af of het gaat om een verenigde of individuele kunstenaar. Voor de kunst die Formaat naar jeugdhuizen wil brengen, wordt er geen rekening gehouden met het niveau van de kunstenaar. Men wil jongeren simpelweg een plek geven om te creëren, repeteren, experimenteren,... Dat de jonge maker er bovendien mogelijks een nieuw podium verkrijgt is een mooie opportuniteit. De faciliteiten die een kunstenaar nodig heeft om zijn ding te doen moet beschikbaar zijn. Deze stellen hem in staat zijn creativiteit verder te ontwikkelen.²⁴

2.2.2 Forum voor Amateurkunsten

Kunst en creativiteit in Vlaanderen is hip. Naar schatting 37% van de Vlamingen tussen 14 en 75 jaar beoefent minstens één creatieve hobby. De meest beoefende discipline hierbij is beeldende kunst, daarna volgen creatief schrijven, beeldexpressie, muziek, dans, zang en theater (Lievens et al, 2009). Er kan in Vlaanderen niet over amateurkunsten gesproken worden zonder het Forum voor Amateurkunsten te vermelden. Forum voor Amateurkunsten is de Vlaamse middelveldorganisatie die de amateurkunstensector vertegenwoordigt. Het is het overlegcentrum en aanspreekpunt met betrekking tot amateurkunsten voor het beleid en verwante domeinen. Het Forum voor Amateurkunsten biedt ondersteuning, treedt op als brugfiguur in een breed netwerk, doet onderzoek en vergroot de onderlinge samenhang binnen de sector samen met de amateurkunstenorganisaties. Daarnaast maakt het de amateurkunsten ook zichtbaar, zoals met de Week van de Amateurkunsten die ondertussen al twintig edities achter de rug heeft.²⁵ Met het onderzoek dat het Forum voor Amateurkunsten organiseert komen ook verschillende publicaties. Een van de belangrijkste is 'Amateurkunsten in beeld gebracht': een grootschalig sociologisch onderzoek naar de amateurkunsten in Vlaanderen. Met een bevolkings- en ledenonderzoek wordt de omvang van de amateurkunsten duidelijk en geeft het heel wat wetenschappelijk cijfermateriaal rond het profiel van de amateurkunstenaar. Deze cijfers worden in dit verslag gebruikt om de jonge kunstenaars per kunstdiscipline beter in beeld te brengen. Voor de bevordering van kunstbeoefening werkt het Forum voor Amateurkunsten samen met de landelijke erkende amateurkunstenorganisaties.²⁶ Deze zijn Centrum voor Beeldexpressie, Creatief Schrijven, Danspunt, Koor&Stem, KUNSTWERKT, Muziekmozaïek, OPENDOEK, Poppunt en Vlamo. Bij deze organisaties kunnen individuele kunstenaars en groepen, maar ook lokale besturen en instellingen terecht voor advies, opleidingen en allerhande dienstverlening (Verhaeghe, 2012).

---

²³ Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). *Amateurkunsten in beeld gebracht*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

²⁴ De Vries, A. (2011). *De kunstenaar is geen amateur. Boekman 84 – Beroep: kunstenaar*. Boekmanstichting, Amsterdam.

²⁵ Forum voor Amateurkunsten (2014). *Investeren in amateurkunsten*. Auteur, Gent.

²⁶ Uit beleidsplan Forum Voor Amateurkunsten 2012-2016

2.2.3 Jonge amateurkunstenaars en hun ondersteuningsorganisaties

Het ledenbestand van de amateurkunstenorganisaties bestaat voor meer dan 33% uit jongeren onder de 25 jaar (Lievens et al, 2009). Met deze organisaties kan dus zeker worden samengewerkt om creatie en podia voor jongeren in jeugdhuisen te stimuleren. Het is bewezen dat jongeren vaker amateurkunsten beoefenen dan ouderen. Zo zegt 64,3% van de 14- tot 17-jarigen en 39,9% van de 18- tot 34-jarigen frequent met zijn kunst bezig te zijn (Lievens et al, 2009). Voor dit onderzoek wordt de focus gelegd bij een leeftijdsgroep van 15 tot 25 jarigen, rekening houdend met de gemiddelde leeftijd van de jeugdhuisbestuurders en –bezoekers. Onderstaande tabel toont het aandeel van jongeren en jongvolwassenen binnen de sector. De cijfers zijn afkomstig uit ‘Amateurkunsten in beeld gebracht’ (2009).

Discipline	14 - 17 jaar	18 - 34 jaar
Theater	32,6%	28,3%
Muziek	26,2%	38,1%
Dans	22,8%	29,9%
Zang	20,0%	16,3%
Schrijven	19,9%	33,7%
Beeldende kunst	15,4%	23,1%
Beeldendexpressie	10,2%	32,6%

Tabel: Leeftijdscompositie discipline (Bron: AK bevolkingsonderzoek)

Voor dit verslag wordt geen onderscheid gemaakt op vlak van professionaliteit van de jonge maker. De term amateurkunst wordt vaak genoemd aangezien deze doelgroep gemakkelijker bereikt kan worden door de amateurkunstenorganisaties. Amateurkunstenaars hebben bovendien verwachtingen ten aanzien van deze organisaties op vlak van infrastructuur (Lievens et al, 2009). Om het grote scala aan kunstvormen te kunnen afbakenen, ligt de focus bij ‘muziek’, ‘theater’, ‘dans’ en ‘beeld en beeldende kunst’. Hieronder wordt verder ingegaan op deze kunstvormen bij jongeren en hun amateurkunstenorganisaties.

A. MUZIEK

In 2009 zijn minstens 120.000 mensen actief als muzikant, DJ of producer in de popmuziek. Over het algemeen zijn jongeren hier enorm vertegenwoordigd: zo'n 64% van alle amateurmuzikanten is jonger dan 35 jaar (Lievens et al, 2009). Onder muziek valt in het kader dit verslag het bespelen van een instrument, zingen in een band, pop-, rock- of wereldmuziek spelen, folk of jazzmuziek spelen, DJ'en of elektronische muziek spelen, muziekproductie, muziek componeren, vocaal ensemble en rap. Deze zijn op maat van de jeugdhuisen en voldoende toegankelijk voor de jeugdhuisbezoekers.

De bekendste amateurkunstenorganisatie die zich richt op muzikanten en DJ's, ongeacht in welk genre ze aanwezig zijn is Poppunt. Uit ledenonderzoek blijkt dat de actieve leden van Poppunt tussen de 18 en 34 jaar, met bijna 70%, het meest vertegenwoordigd zijn.²⁷ Zowel beginnende als professionele artiesten kunnen bij Poppunt terecht. De organisatie verdeelt zijn publiek onder in 24% beginners, waarbij de focus voornamelijk ligt op het leren van instrumenten, de zoektocht naar ruimte en educatie, 21% gevorderden die optreden voor een klein publiek, 25% die reeds optreden op kleine podia zoals in jeugthuizen, 26% semiprofessioneel (met eerste omkadering zoals management) en 4% professionelen op zoek naar zakelijk en economisch advies.²⁸ De missie van Poppunt is het maximaliseren van kansen voor muzikanten, producers en dj's in Vlaanderen. Dit gebeurt in de vorm van het verschaffen van informatie en vorming, werken aan speelkansen, ondersteuning en begeleiding. Poppunt representeert zich als bondgenoot van deze doelgroep en breidt daarmee zijn werking uit naar intermediaire personen en organisaties. Ook jeugthuizenverantwoordelijken vallen hieronder. Door de geschiedenis en samenwerking van Poppunt met de jeugdhuiswerking is dit een logische referentie om op terug te vallen. Poppunt is ook steeds op zoek naar residenties die speelkansen geven aan jong talent en hebben vi.be om muzikaal talent in eigen stad of gemeente op te zoeken. Andere Vlaamse steunpunten voor muzikanten zijn Vlamo (voor instrumentale muziek), Muziekmozaïek (voor folk en jazz), Koor&Stem (voor zang) en Kunstenpunt voor de professionele muzieksector (voorheen Muziekcentrum Vlaanderen).

B. THEATER

Amateurtheater is in 2016 alomtegenwoordig. Elk dorp telt minstens één amateurtheatergroep. In een doorsnee gemeente zijn dat er doorgaans meerdere en in een stad zijn er dat al gauw enkele tientallen. Theater is de meest beoefende discipline bij 14-17 jarigen (Lievens et al, 2009). OPENDOEK vzw Amateurtheater Vlaanderen wordt door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap sinds 1 januari 2001 erkend als enige organisatie voor het amateurtheater. Het is de belangenbehartiger van en het aanspreekpunt voor het amateurtheater. Ze kent de behoeften en de maatschappelijke context van de sector. OPENDOEK heeft in 2016 in totaal 995 theatergroepen die aangesloten zijn, waaronder 29.094 individuele leden. Ze kunnen bij OPENDOEK terecht voor ondersteuning, antwoorden op hun vragen, vorming zoals cursussen techniek, regie en andere, gratis theaterteksten enzoverder. De organisatie wil het beoefenen en beleven van amateurtheater waarderen, faciliteren en verder ontwikkelen zodat mensen zich sociaal en artistiek kunnen ontplooiën.²⁹ Er is tevens een belangrijke werking met tieners en jongvolwassenen. Er zijn 5.917 actieve leden van 15 tot en met 24 jaar. OPENDOEK geeft wel aan dat jonge mensen doorgaans theater maken tot een jaar of 20, waarna ze er terug aan beginnen na de leeftijd van dertig jaar. Er zijn dus minder leden van deze leeftijden doordat dit een periode is waarin jongeren gaan studeren of werken. Aangezien jeugthuizen deze groep wel bereikt, kan dat gat gedicht worden. Vaak heeft deze groep jongeren nog een zetje in de rug nodig. Artistieke projecten kunnen hierbij helpen.

²⁷ Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Poppunt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

²⁸ Poppunt (2014). Poppunt in een folder. Auteur, Brussel.

²⁹ Uit beleidsplan OPENDOEK 2012-2016

Wanneer iemand zich aangesproken voelt om zich aan te sluiten bij een bestaan project, verlaagt dat de drempel. Een bekende, lokale context kan een goede stimulans zijn om deel te nemen of de draad terug op te pikken. Een jeugdhuis is een geschikte locatie voor jongeren om dit te doen. OPENDOEK is door hun jeugdwerking een logische contactpersoon om mee samen te werken rond toneel en theater bij jongeren. In dit verslag wordt hieronder toneel of theater spelen, toneel of theater regisseren, muziektheater, bewegingstheater, cabaret, stand-up en kleinkunst als disciplines verstaan.

C. DANS

'Dans' houdt hier jazzdans, moderne dans en hedendaagse dans, hiphop, streetdance, breakdance en werelddans bij jongeren in. Danspunt richt, als Vlaams steunpunt voor amateurdans, haar aandacht tot alle amateurdansers, individueel of verenigd in dansgroepen, dansgezelschappen en -organisaties en tot het artistiek kader actief in de amateurdanssector. Ze wil de belangen behartigen van alle amateurdansers, rekening houdend met de brede waaier aan dansgenres en met de diversiteit in de samenleving. Danspunt wil de artistieke kwaliteit van amateurdans in Vlaanderen bevorderen en heeft daarbij oog voor het maatschappelijke belang van de danscultuur.³⁰ Ook binnen de danscultuur hebben jongeren een groot aandeel. De leden van Danspunt zijn voornamelijk afkomstig zijn uit de leeftijdsgroepen tussen 18 en 34 jaar (40,1%) en 35 tot 54 jaar (33,7%). Jongeren onder 17 jaar zijn veel minder vertegenwoordigd.³¹ Een andere vaststelling uit het meest recente ledenonderzoek van Danspunt is dat drie kwart van zijn actieve leden vrouwelijk is. Een andere organisatie is Danskant vzw. Eveneens ondersteund door de Vlaamse overheid is Danskant een landelijk erkende cultuur-educatieve jeugdvereniging die dans, muziek en beweging als educatieve en actieve cultuurbeleving wil verspreiden met als doel de persoonlijkheidsontplooiing, maatschappelijke integratie en participatie van kinderen en jongeren te bevorderen.³² Danskant profileert zich als dé dansvereniging voor jongeren. Met een van deze organisaties kan worden samengezeten voor gesprekken rond een multidisciplinaire aanpak in jeugthuizen.

D. BEELD EN BEELDENE KUNST

Fotografie, film, video en multimedia, schilderen en tekenen, grafiek, textiele kunsten, keramiek, mixed media, glaskunst, edelsmeedkunst, papierbewerking, kalligrafie en andere beeldende kunsten worden hier samengenomen onder 'beeld en beeldende kunst'. Wie is deze groep van jonge kunstenaars? Het scholenonderzoek geeft een representatief beeld van jongeren van gemiddeld 12 tot en met 18 jaar. Daaruit blijkt dat audiovisuele kunsten op de eerste plaats komt bij meest beoefende vrijetijdsbestedingen. Tekenen, schilderen of beeldende kunst komt, na zang, op de derde plaats.³³ Verder zijn er buiten het onderzoek 'Amateurkunsten in beeld gebracht' (zie ook tabel bij 2.2.3) weinig cijfers over het aantal jongeren die hiermee bezig zijn. KUNSTWERKT is dé

³⁰ Uit beleidsplan Danspunt 2012-2016

³¹ Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Danspunt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

³² Danskant (2016). Over ons. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van <http://www.danskant.be/over%20ons/index.htm>

³³ Smits, W. (2013). Technisch verslag scholenonderzoek JOP-Steunpunt Cultuur 2013 – *Ouderbevraging. Steekproeftrekking, veldwerk, responsanalyse, frequenties en schaalconstructie*. Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

organisatie voor de beeldende kunstbeoefenaar en iedere geïnteresseerde in deze kunsten. Ze helpen zowel liefhebbers, vrijetijdskunstenaars als eerder semiprofessionele kunstenaars verder. Dit doen ze door heldere en toegankelijke informatie te verschaffen, een ondersteunend aanbod op te zetten dat de voorwaarden voor individuele kunstenaars en ateliers moet optimaliseren en te helpen bij het promoten van allerhande projecten,...³⁴ De leden van KUNSTWERKT zijn voornamelijk afkomstig zijn uit de leeftijdsgroep 35 tot 64 jarigen. De jongste leeftijdsgroepen maken hier duidelijk minder deel van uit.³⁵ Hier ligt dus een mogelijkheid om hier meer aandacht aan te besteden. Het is voor Formaat een goede partner om verder op creatieruimte voor jonge beeldende kunstenaars in te zetten. Op vlak van foto, film en multimedia, is Centrum voor Beeldexpressie een van de negen amateurkunstenorganisaties. Centrum voor Beeldexpressie werkt reeds samen met scholen, cultuurcentra, gemeentelijke diensten,... voor allerlei projecten en is daarom perfect geschikt bij het helpen van activiteiten rond foto, film en multimedia in jeugdhuizen te promoten.

2.2.4 Belang van kunstbeleving bij jongeren

“Er zijn heel wat jongeren die zich het best voelen als ze emoties mogen uitdrukken in dans, zang, muziek, beeldtaal enzovoort.”³⁶

Peter Adriaenssens, jeugdpsychiater

Zowel jongeren actief in contact laten komen met, als passief laten genieten van kunst en cultuur is een must in onze samenleving. Dat vinden ook eerdere en huidige ministers van Jeugd en Cultuur. Tijdens de vorige legislatuur werd er met de conceptnota's 'Groeien in cultuur' (voor kinderen en jongeren) en 'Doorgroeien in cultuur' (voor 18-plussers) aandacht gegeven aan een beter beleid op vlak van cultuureducatie. Cultuureducatie wordt hier omschreven als “elke vorm van intentionele educatie die een bewuste omgang met cultuur nastreeft in een bewust gehanteerd medium”. Met de nota's wil men enkele voorwaarden opstellen opdat kinderen, jongeren en volwassenen de kans krijgen om hun creatief talent te ontwikkelen en er een wisselwerking ontstaat tussen de cultuur-, jeugd- en onderwijspraktijk.³⁷ Het verwerven van culturele competenties wordt in beide nota's als een noodzakelijk element in de ontwikkeling van elk persoon gezien. In het bijzonder voor kinderen en jongeren. In de huidige beleidsnota voor Jeugd is het eveneens een doel om talenten van kinderen en jongeren te laten bloeien. Net als in het Europees kader; 'cultureel bewustzijn en culturele expressie' is een van de competenties die elk individu volgens het Europees Parlement nodig heeft voor “zelfontplooiing en ontwikkeling, actief burgerschap en sociale integratie”. Volgens de nota wordt de relevantie van expressie van ideeën, ervaringen en emoties in diverse vormen als

³⁴ Uit missie en visietekst Kunstwerkt.

³⁵ Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Kunstwerkt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

³⁶ Uit: Gedeeld/Verbeeld: eindrapport van de commissie onderwijs cultuur.

³⁷ Schauvliege, J. & Smet, P. (2012). Groeien in cultuur. *Conceptnota cultuureducatie*. Geraadpleegd op 23 mei 2016, van <https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/conceptnota-groeien-in-cultuur.pdf>

muziek, podiumkunsten en dans op deze manier erkent.³⁸ Het belang van kunst- en cultuurbeleving bij kinderen en jongeren werd dus al meermaals onderstreept. Niet enkel het maatschappelijk belang, ook het individueel belang. Iedere jongere verdient het om zijn creatieve talent te ontdekken en te kunnen ontwikkelen. Het is een belangrijk onderdeel van de vorming van jongeren. Door hen kennis te laten maken met kunst, komen ze in contact met de wereld. Het helpt bij de ontwikkeling van een eigen identiteit en stimuleert hun verbeelding, creativiteit en kritische houding. Daarnaast zorgt het ervoor dat sociale banden versterkt worden. Twee Britse onderzoeken toonden aan dat jongeren die deelnemen aan receptieve en actieve culturele activiteiten meer kans hebben om als volwassene meer sociaal en economisch kapitaal te vergaren en het een positieve invloed heeft op het zelfbeeld, gedrag en de ambities van probleemjongeren.^{39 40} Hiervoor zijn voorzieningen nodig waardoor jongeren op een handige en laagdrempelige manier kunnen deelnemen aan culturele activiteiten.⁴¹

---

³⁸ "Sleutelcompetenties voor een leven lang leren – Een Europees kader" is een bijlage bij een Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren, die gepubliceerd is in het Publicatieblad van de EU.

³⁹ Robson, K. (2009). Teenage time use as investment in cultural capital. In K. Robson & C. Sanders (Eds.), *Quantifying theory: Pierre Bourdieu*.

⁴⁰ Hirst, E. & Robertshaw, D. (2003). *Breaking the cycle of failure, the arts & inclusion*. Doncaster.

⁴¹ Raad voor Cultuur (2007). *Innoveren, participeren!: Advies agenda cultuurbeleid & culturele basisinfrastructuur*. Raad voor Cultuur, Den Haag.

2.3 EEN PLEK OM TE CREËREN

2.3.1 Wat is creatieruimte?

Een creatieruimte is een plaats waar kunstenaars individueel of in groep en met de nodige ondersteuning kunnen creëren en experimenteren. Van repetitieruimte tot atelier, van dans- en bewegingsstudio tot een ruimte waar theaterteksten ingestudeerd worden. Als het gaat om kunst in publieke ruimte, gaat het bij uitstek over wisselwerking en het samenbrengen van kunstdisciplines en de aanwezige actoren. In dit geval zijn dat de jeugdhuisbestuurders en vrijwilligers, de kunstenaar(s), lokale overheden, technici, publiek, ondersteuningsorganisaties voor amateurkunsten en Formaat. Kunst in publieke ruimte is een ideale aangelegenheid om een breed publiek met kunst in contact te brengen. In een jeugdhuis kan een creatieruimte in alle vormen voorkomen. Alles hangt af van de inrichting van het gebouw. Soms zijn er bij de bouw reeds aparte ruimtes voorzien, anders kunnen repetities gebeuren in de instuifruimte, de zaal of in een beschikbare zolder, kelder,... De mogelijkheden zijn eindeloos, zolang de ruimte maar beschikbaar is voor de maker. En dat het liefst zo toegankelijk mogelijk, met of zonder de aanwezigheid van bestuursleden. Zo heeft de kunstenaar zijn vrijheid om op een comfortabele manier van de ruimte gebruik te maken. Meer dan een aangepaste fysieke ruimte ontstaat er idealiter een samenwerkingsverband tussen 'aanbieder' en 'gebruiker'. Men kan er samen aan projecten werken, samen nadenken over technische aspecten, samen debatteren over uitvoeringsmogelijkheden, samen kunst verspreiden,... De ideale creatieruimte is ingebed in een plek waar men ook kan presenteren. Een jeugdhuis kan hier dienst doen als open ruimte voor creatie en presentatie. Zeker voor jongeren, die zoveel met kunst en cultuur bezig zijn, is ruimte een noodzaak. Hun de ruimte geven om creatief bezig te zijn zorgt ervoor dat ze bewust worden van hun eigen waarden en kwaliteiten. De wereld van de kunst en cultuur moet aan jongeren getoond worden in een plek waar ze zich thuis kunnen voelen.

2.3.2 Recente initiatieven die ruimte voor creatie aanmoedigen

Eerdere initiatieven die creatieruimte voor amateurkunstenaars willen stimuleren zijn vaak in samenwerking met Forum voor Amateurkunsten. Als middenveldorganisatie is het ook haar taak onderzoek rond amateurkunsten te ontsluiten (Forum voor Amateurkunsten, 2014). Daar horen ook thema's als infrastructuur en ruimtegebruik bij. Met de publicatie 'De kunstzinnige vingerafdruk van je gemeente' (2012) wil Forum voor Amateurkunsten cultuurprofessionals, jeugdconsulenten en lokale beleidsvoerders laten stilstaan bij hun amateurkunstenbeleid. Infrastructuur maakt hier een groot deel van uit. De brochure wil gemeentebesturen aansporen er meer steun en aandacht aan te besteden en roept op te durven investeren in aangepaste infrastructuur. Forum voor Amateurkunsten werkte vanaf 2008 nauw samen met vzw Repetitieruimtes. Deze organisatie wordt in 2004 in Gent opgericht en groeide uit tot het belangrijkste initiatief voor muzikanten (en later ook andere kunstenaars) op zoek naar repetitieruimte. Op buikgevoel gaat men bij de opstart van de vzw uit van een gebrek aan kwaliteitsvolle ruimtes. Uit gesprekken met muzikanten en andere kunstenaars en een online bevraging wordt later duidelijk dat er inderdaad veel mensen op zoek zijn

naar geschikte infrastructuur. In overleg met het stadsbestuur van Gent worden meer kwalitatieve repetitieruimtes voorzien en starten ze met het inventariseren van de repetitielokalen. Eerst in Oost-Vlaanderen en later over heel Vlaanderen. Al deze informatie wordt op de website ter beschikking gesteld. Vzw Repetitieruimtes zet vanaf 2009 meer in op beleidsonderzoek en –ondersteuning rond repetitieruimtebeleid. Samen met Forum voor Amateurkunsten richt het een trajectbegeleiding op voor gemeenten waarbij deze gescreend worden naar hun ondersteuningsmogelijkheden voor lokale creatievelingen. Daarna wordt er met cultuur- en jeugddiensten samengezeten om de bevindingen te bediscussiëren en eventueel stappen te ondernemen (Callens, 2014). Vzw Repetitieruimtes publiceert ook enkele brochures rond repetitieruimtes zoals ‘Bouwen en beheren van een repetitieruimte’ (2006) en het recentere ‘Bouw je repetitieruimte, een praktische gids’ (2011) in samenwerking met Poppunt. Muzikanten zonder repetitieruimte vinden hier een opstart om thuis zelf aan de slag te gaan. Onderzoek wordt doorheen de jaren een steeds belangrijker onderdeel van hun werking. In 2014 verschijnt in samenwerking met Poppunt en Forum voor Amateurkunsten ‘Oproep aan het lokaal beleid om kunstenaars de nodige ruimte te geven’ als ontsluiting van alle opgedane kennis rond dit thema tot aan het einde van de vzw (Callens, 2014). Hierin worden lokale overheden aangemoedigd om zelf initiatieven te nemen tot een betere culturele infrastructuur en wil men de verschillende ondersteuningsvormen voor kunstenaars dichter bij elkaar brengen. In datzelfde jaar neemt SARC-Sectorraad Kunsten en Erfgoed ‘bouwen aan culturele ruimtes’ op in zijn aanbevelingen voor het cultuurbeleid 2014-2019. Dus ook op Vlaams niveau wordt er actie ondernomen. Er wordt extra aandacht gevraagd voor de bouw en onderhoud van infrastructuren in culturele sectoren. In het verlengde van dit memorandum verschijnt het advies ‘Bouwen aan culturele ruimtes. Technische prioriteiten voor culturele infrastructuur’ waarin de nodige infrastructuur aan de noden binnen de culturele sector gekoppeld worden.⁴² De initiatieven van Forum voor Amateurkunsten en vzw Repetitieruimtes stonden echter dicht bij het lokale beleid en boden duidelijkere richtlijnen voor lokale betrokkenen.

2.3.3 Hulpmiddelen voor kunstbeoefenaars op zoek naar ruimte

Amateurkunstenorganisaties op Vlaams niveau zijn voor niet-professionele kunstenaars een belangrijk aanspreekpunt voor vragen rond ruimte en infrastructuur. Zij nemen in de eerste plaats de taak op zich hun kunstenaars te helpen wanneer zij rechtstreeks opnemen contact met de steunpunten. Poppunt en OPENDOEK beheren elk een gegevensbestand van beschikbare ruimtes binnen zijn kunstvorm. Bij de beëindiging van vzw Repetitieruimtes werd de database van repetitieruimtes overgeheveld naar de website van Poppunt. Dit is momenteel de meest uitgebreide database van repetitieruimtes in Vlaanderen. Via die weg staan muzikanten al een stap verder in hun zoektocht naar repetitiekoten. Of de lijst up to date blijft is niet duidelijk. Muzikanten kunnen nog steeds rechtstreeks bij Poppunt terecht met vragen rond het beheer, de bouw, inrichting en promotie van ruimtes. Op hun website zijn artikels terug te vinden rond de promotie van een repetitieruimte, waar muzikanten rekening mee moeten houden bij het zoeken van een repetitieruimte en tips over

---

⁴² Sectorraad Kunsten en Erfgoed (2014). Bouwen aan culturele ruimtes. *Technische prioriteiten voor culturele infrastructuur*.

isolatie en akoestiek. Op de website van OPENDOEK kan de theatermaker in een gegevensbestand op zoek naar een geschikte zaal. Dit aanbod is per provincie ingedeeld, maar eerder beperkt. Door contact op te nemen met OPENDOEK kan een theatermaker of gezelschap wel persoonlijk aan een ruimte geholpen worden. Wanneer een theatergezelschap bijvoorbeeld stopt en daarna zijn ruimte aanbiedt wordt dat steeds via OPENDOEK aan de leden gecommuniceerd. Er is op de website bovendien een zoekertjespagina waar er allerlei dingen kunnen worden aangeboden en gevraagd worden zoals decorstukken, kostuums en ook ruimtes. Dit zoekertjessysteem is eveneens te vinden op de websites van Danspunt en KUNSTWERKT. Die laatste beheert ook een database van tentoonstellingsruimtes die vrij ter beschikking gesteld wordt. Verder besteden ook meer provinciale en grootstedelijke organisaties aandacht aan ruimte voor creatie. Voor de stad Antwerpen en omgeving is er sinds twee jaar Zaalzoeker. Zaalzoeker bundelt meer dan duizend zalen op de website zaalzoeker.antwerpen.be. Via een zoekfunctie is het mogelijk gratis op zoek te gaan naar een geschikte ruimte uit een gedetailleerde en up-to-date lijst. Het aanbod is zeer uitgebreid en gaat van repetitieruimtes tot zalen geschikt voor lezingen, vergaderingen, feest-, en sport- of hobbyactiviteiten. Na een aanmeldingsformulier te hebben ingediend wordt biedt de Zaalzoeker enkele voorstellen op maat en wordt de aanvrager in contact gebracht met de eigenaar van de zaal. Een Brusselse variant is Espaces Pluriels, opgezet door de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF). Ook cultuurcentra en theaterhuizen kunnen eigen plekken in de omgeving aanbieden zoals Fameus (Antwerpen), Zinnema (Brussel) en Circa (Gent), die nauw samenwerken met Forum voor Amateurkunsten. Tenslotte blijven gemeente- en stadsbesturen een belangrijk aanspreekpunt. Hoewel deze lokale overheden de commentaar krijgen onvoldoende in te zetten op de documentatie van hun infrastructuur en zou de focus eerder bij presentatie liggen dan bij creatie (Verhaeghe, 2012).

2.3.4 Behoeften van kunstenaars

“Wanneer kunstenaars hun werk kunnen creëren of presenteren in een daartoe aangepaste ruimte, is dit niet alleen een blijk van erkenning of waardering; vaak zet het ook aan tot een artistiek proces.”⁴³

Hieronder volgt een beknopte oplijsting van de voorzieningen die voor kunstenaars per kunstvorm (met name muziek, theater, dans, beeld en beeldende kunst) specifiek nodig zijn. Deze werd opgesteld door enkele focusgesprekken met professionals en het meest recente behoefteonderzoek dat gebeurde met een bevraging van de negen amateurkunstenorganisaties door vzw Repetitieruimtes in ‘Oproep aan het lokaal beleid om kunstenaars de nodige ruimte te geven’. De omschrijving van een ideale creatieruimte is een samenvatting om een beeld te schetsen wat de benodigheden zijn. De amateurkunstenorganisaties beschikken over meer uitgebreide, gedetailleerde informatie.

---

⁴³ Uit: De kunstzinnige vingerafdruk van je gemeente. *Inspiratiegids lokaal amateurkunstenbeleid*.

A. MUZIEK

Een goede repetitieruimte is een ruimte waar een muzikant ongestoord aan zijn muziek kan werken. De grootte van de ruimte hangt samen met de bezetting en instrumentarium. Voor een doorsnee groep van vijf personen is een oppervlakte van 25 m² doorgaans voldoende.⁴⁴ Een belangrijk aspect bij repetities voor versterkte muziek is de isolatie. Om geluidsoverlast tegen te gaan is een goede weerstand van de gebouw tegen geluidsoverdracht van belang. Sinds 1 januari 2013 gelden in Vlaanderen nieuwe geluidsnormen voor muziekactiviteiten. De regelgeving over het maximale geluidsniveau geldt voor alle muziekactiviteiten die toegankelijk zijn voor publiek en waar elektronisch versterkte muziek wordt gespeeld.⁴⁵ De normen zijn dus niet van toepassing in een repetitieruimte bij jeugthuizen omdat deze onder private activiteiten in een publiek gebouw vallen. Voor akoestische muziek is een geïsoleerde ruimte minder noodzakelijk. Om ervoor te zorgen dat de muziek goed klinkt in de ruimte, moet er ook naar de akoestiek gekeken worden. Over de bouwnormen heeft Poppunt heel wat informatie ter beschikking. In 2008 deed vzw Repetitieruimtes onderzoek naar de behoeften van muzikanten op vlak van ruimte. De prijs en beschikbaarheid van de ruimte kwamen met voorsprong uit als belangrijkste elementen. Verder zijn ook de aanwezigheid van opbergruimtes, versterkers en zanginstallatie en opnamemogelijkheden van relatief belang. Verder in dit rapport raadt vzw Repetitieruimtes aan om zoveel mogelijk te werken met ruimtes die 's avonds en in de weekends open zijn, rekening houdend met de noden van de muzikanten (vzw Repetitieruimtes, 2008). Dit is bij jeugthuizen die in de week zo goed als leeg staat een mogelijkheid. Volgens Poppunt is isolatie één van de belangrijkste noodzaken bij jeugthuizen. "In een jeugdhuis dat slecht geïsoleerd is binnen de bebouwde kom is het niet mogelijk dat er vijf dagen in de week gerepeteerd wordt. Vaak zijn dit jeugthuizen waar geen permanentie is." (Luc Nowé, Poppunt). Instuifruimtes, zalen, leegstaande kelder of zolders... Elke ruimte kan als repetitieruimte gebruikt worden, zolang deze voldoende geïsoleerd wordt en de klank goed zit.

B. THEATER

Voor theaterrepetities zijn de grootte van de zaal en voorzieningen volledig afhankelijk van de aard van de performance. Indien de theatermakers veel materiaal gebruiken moet er een opbergruimte beschikbaar zijn of moet de ruimte exclusief te gebruiken zijn. Een podium en lichttafel zijn evenzeer nodig. Een aparte ruimte met spots op statief is altijd een meerwaarde. Volgens OPENDOEK is het voordeel van een samenwerking tussen een gezelschap en zijn omgeving is dat de voorstelling steeds volledig naar de infrastructuur kan worden aangepast. Een toneelstuk kan zowel binnen als buiten plaatsvinden, in een kleine ruimte, een donkere ruimte,... Daarom is het altijd het beste om vanuit een gezamenlijke werking te starten, waardoor er een binding ontstaat door de theatermakers en de zaal.

---

⁴⁴ Vastesaeger, T., Callens, W., Pauly, J. (2011). *Bouw je repetitieruimte. Een praktische gids*. Poppunt en vzw Repetitieruimtes, Brussel.

⁴⁵ Vlaamse Overheid – Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. (2012). *Geluidsnormen voor muziekactiviteiten. Wegwijs in de regelgeving vanaf 1 januari 2013*. Auteur, Brussel.

C. DANS

Voor een dans- of performanceruimte is meer plaats nodig, minimaal 100 m². Een goede ondergrond, spiegels en een minimum aan technische middelen zijn andere vereisten (Callens, 2014). Een balletvloer of parket gaan door als goede ondergrond. Een "zwevende", gemakkelijk te onderhouden vloer en oprolbare tapijten zijn een pluspunt. Een danszaal heeft, afhankelijk van zijn genre, ook een spiegelwand nodig. Indien er geen vaste spiegels zijn is verplaatsbare spiegels een geschikte optie.⁴⁶ Spiegels van de gemeente, sportcentra of culturele centra kunnen eventueel geleend worden. Verder zijn ook een heldere verlichting en gemakkelijk te verluchten ruimte voordelig en is een minimum aan muziekinstallatie noodzakelijk.

D. BEELD EN BEELDENDE KUNST

Voor video en nieuwe media zijn er voldoende aansluitingen op elektriciteitsnet nodig en een gemakkelijk te verduisteren ruimte voor presentatie of voor fotografie. Voor beeldende kunsten varieert een goede ruimte tussen de 20 m² en 60 m². Elektriciteit, stromend water en verwarming zijn noodzakelijk. Volgens NUCLEO worden de voorzieningen door het soort kunstenaar bepaald. De belangrijkste eisen zijn een warme, droge ruimte waar ook lichtinval belangrijk is. Verder moet de ruimte voldoende toegankelijk zijn, eventueel voor zware materialen te verplaatsen en is een spoelbak handig. Onderzoek bij meer dan 700 kunstenaars geeft aan dat daglicht en verluchting, na elektriciteit, water en gas aangegeven worden als noodzakelijk voor een atelier. Daarnaast houden kunstenaars bij hun zoektocht het meest rekening met de betaalbaarheid, oppervlakte en bereikbaarheid van de ruimte (NUCLEO, 2014). Voor specifieke kunstvormen is een gespecialiseerde uitrusting nodig, zoals een zeefdrukkers of keramiekoven (Callens, 2014).

Hieruit kan worden geconcludeerd dat er bepaalde voorzieningen voor handen moeten zijn om een creatieruimte te kunnen aanbieden, zeker in het geval van enkele specifieke kunstvormen. Maar uit een goede samenwerking tussen de aanwezige jonge creatievelingen en de jeugdhuisbesturen kunnen producties ontstaan op maat van het jeugdhuis, waar de maker of het gezelschap zich aanpast aan de ruimte. Dit kan ook mogelijks met enkele ingrepen om de ruimte aan te passen. Zo ontstaat ook een drempelverlaging voor de maker: een kleiner, lokaal podium en een drempelverlaging voor de bezoekers: een vernieuwd podiumaanbod in een plek waar ze zich thuis voelen.

2.3.5 Jeugdculturele zones en netwerkjeugdhuizen

Nog meer dan een plek waar creatieruimte voorzien wordt, is een 'jeugdculturele zone'. Deze term komt voor het eerst aan bod in 2008 bij een studie naar de invulling van een nieuw soort publiek domein in Antwerpen. Een vrijhaven waar de jeugdcultuur botviert in een prikkelende omgeving om te experimenteren met kunst en cultuur en ontmoeting en kruisbestuiving centraal staan. Zo kan een

---

⁴⁶ Ministerieel besluit tot bepaling van de voorwaarden voor de aanvraag van een programmatie in het deeltijds kunstonderwijs en de behandeling ervan, de voorwaarden voor de melding van een structuurwijziging in het bestaande studieaanbod in het deeltijds kunstonderwijs en de infrastructuurvereisten voor de studierichting dans in het deeltijds kunstonderwijs (1999).

jeugdculturele zone omschreven worden. Toch hoeft hier niet binnen de lijntjes gekleurd worden. Het zijn de verschillen qua invulling die deze zones uniek maken. Er kunnen steeds andere accenten gelegd worden, afhankelijk van zijn ontstaansgeschiedenis en omgeving.⁴⁷ De jeugdculturele zones die we nu kennen zijn jeugthuizen als 'Het Bos' in Antwerpen of H30 in Mechelen. Op 29 mei 2013 is er in Leuven de ontmoetingsdag 'Vrijhavens. Over ruimte voor jong cultureel verzet', een initiatief van JINT en Vitamine C. Het doel van deze inspiratiedag is om meer beweegruimte te geven aan lokale kunstenaars om te creëren, aan socioculturele activiteiten en cultuureducatie. Het initiatief werd ontwikkeld in samenwerking met Dēmos vzw, die zich bezighoudt met onderzoek en het geven van adviezen rond praktijk- en beleidsontwikkelingen in de sectoren cultuur, jeugdwerk en sport. Hierbij ligt de focus op groepen die ondervertegenwoordigd en onderbelicht zijn in onze samenleving.⁴⁸ De vzw geeft in 2014 het boek 'Tussen ruimte, kunst en kapers' uit, waar het belang van vrijplaatsen voor jongeren uitgelegd wordt. Dēmos sprak met gangmakers en stakeholders over de thema's 'ruimte', 'creatie', 'conversatie' en 'beleid'. Samen komen ze op voor samenwerkingen tussen vrijplaatsen en het bredere jeugd-, cultuur- en kunstenveld. De jeugd heeft niet enkel nood aan ruimte voor creatief ondernemerschap, ook aan een netwerk waarin het kan groeien. Een vrijplaats zou niet teveel gestuurd en gemanipuleerd mogen worden, maar ze een ondersteunend zetje geven kan nooit kwaad.

PLEK (Gent) - Formaat probeert samen met jeugthuizen in stedelijke context antwoorden te formuleren op enkele uitdagingen binnen de stad. Vanuit de vaststelling dat er een tekort aan ruimte is voor creatievelingen proberen ze samen met PLEK vzw het jeugdhuis elke maand aan een andere groep creatieve jongeren te geven. Het bestuur van PLEK vzw is vooral bezig met prospectie van interessante jongereninitiatieven en cureert de maandelijkse invullingen. Op die manier kan het bestuur ook zelf een steeds breder netwerk uitbouwen. Het jeugdhuis wordt kosteloos ter beschikking gesteld als creatieplek, met als enige voorwaarde dat het door de gebruikers elke vrijdag wordt opgesteld voor het brede publiek en toonmomenten worden georganiseerd. PLEK heeft een unieke ligging in het centrum van de stad.

Formaat gebruikt de term 'jeugdculturele zone' niet. Er zijn jeugthuizen die zich meer en meer oriënteren als creatieplekken en meer aandacht besteden aan het uitbouwen van een netwerk. Door jonge creatievelingen mee in de jeugdhuiswerking op te nemen komt deze creatieve plek er uit eigen beweging, zonder medewerking van bovenaf, door en voor jongeren. Bovenstaande case kan als inspiratie gebruikt worden en een voorbeeld zijn voor jeugdhuiswerkingen.

⁴⁷ De Bruyne, L. (2013). Jeugdculturele zones: work in progress. KRAX+, 2(2), 4-7.

⁴⁸ Demos (2016). Over Demos. Geraadpleegd op 2 juni 2016, van <http://www.demos.be/over-demos>.

2.4 BELEIDSKADER

De laatste grote spelers in de jeugdhuissector zijn de beleidsmakers. Bij de amateurkunstensector speelt de Vlaamse overheid een rol in subsidiëring van de amateurkunstenorganisaties, zo ook de provincies en lokale overheden. Voorts wordt de ondersteuning van jeugdhuisen besproken, met name de criteria voor jeugdhuisen om subsidies voor bovenlokale projecten te verkrijgen en hun samenwerking met de lokale overheden.

2.4.1 Ondersteuning van de amateurkunstensector en cultuurbeleid

Met de zesde interne staatsvorming worden de taken op vlak van cultuurbeleid tussen de Vlaamse overheid, provincies en de lokale besturen duidelijker verdeeld. Hier wordt ook naar verwezen als het 'kerntakendebat'. Sinds 2012 is de rol van de provincies daarbij behoorlijk afgeslankt. Voor de amateurkunstensector, meer bepaald de amateurkunstenorganisaties, betekent dit dat ze hun geld sindsdien volledig uit de Vlaamse portefeuille krijgen. Dit gebeurt via het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, met als bevoegde minister Sven Gatz. Het decreet amateurkunsten in 2000 bracht het aantal gesubsidieerde organisaties terug tot één per discipline. Dit zijn de negen landelijk erkende amateurkunstenorganisaties. Voor 2016 kreeg Centrum voor Beeldexpressie hier 576 292,26 euro, Creatief Schrijven 317 889,14 euro, Danspunt 632 062,47 euro, Koor & Stem 707 455,58 euro, KUNSTWERKT 413 447,39 euro, Muziekmozaïek 375 646,52 euro, OPENDOEK 1 058 601,42 euro, Poppunt 516 390,92 euro en Vlamo 1 251 731,63 euro.⁴⁹ Met deze steun wordt verwacht dat ze hun discipline verder stimuleren, informeren, begeleiden en vijfjaarlijks een beleidsplan opstellen over de activiteiten van de organisatie. Verder bestaan nog een aantal afzonderlijke subsidies die hun oorsprong vinden in het participatiedecreet (bijv. tegemoetkoming voor bijzonder podiumaanbod), kunstendecreet (voor kunstenaars en professionele kunstenorganisaties) en het cultuur-erfgoeddecreet. Er bestaan ook subsidies los van deze decreten, zoals de subsidiëring van cultuureducatieve verenigingen en CultuurInvest.⁵⁰ Sinds de beperking op hun bevoegdheden in 2012, kunnen provincies een kunsten-, amateur- en sociaal-culturele organisatie enkel nog structureel ondersteunen als deze van bovenlokaal belang zijn en geen Vlaamse subsidies krijgt. In de praktijk gebeurt dit in de vorm van financiële steun, wedstrijden, evenementen en promotietools. Voorbeelden van zulke evenementen zijn Frappant POP in Antwerpen, Westtalent in West-Vlaanderen of het provinciaal toneeltornooi in Vlaams-Brabant.⁵¹ Vanaf 2018 zullen de provincies hun cultuur- en jeugdbevoegdheden verliezen. Vlaanderen zal de taken rond bovenlokale platformwerkingen en cultuurorganisaties overnemen en integreren in het Vlaams jeugd- en cultuurbeleid.⁵²

---

⁴⁹ Decreet betreffende erkende en gesubsidieerde amateurkunstenorganisaties (2016).

⁵⁰ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2016). Cultuur, sport en vrije tijd, Cultuur, Subsidies voor de culturele sector. Geraadpleegd op 4 juni, van <http://www.vlaanderen.be/nl/cultuur-sport-en-vrije-tijd/cultuur/subsidies-voor-de-culturele-sector>

⁵¹ Verhaeghe, E. (2014). Dossier Provinciale ondersteuning amateurkunsten. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

⁵² Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2016). Overheveling provinciale bevoegdheden. *Vlaanderen neemt cultuur- en jeugdbevoegdheden van provincies over*. Geraadpleegd op 29 juli 2016, van <https://cjsm.be/over-het-beleidsdomein/organisatie/overheveling-provinciale-bevoegdheden>

Elke gemeente met een cultuurbeleidsplan kan van de Vlaamse overheid steun krijgen om culturele verenigingen te subsidiëren. Voor de lokale overheden wordt dit bepaald in het decreet lokaal cultuurbeleid. Hiermee wil de Vlaamse overheid een kwalitatief en integraal cultuurbeleid en intergemeentelijke samenwerking stimuleren. Men doelt op een beleid dat uitgaat van de samenhang tussen de verschillende cultuurbeleidsdomeinen en dat steunt op een deskundigheid, strategische aanpak en participatie van alle actoren.⁵³ Het decreet bepaalt de ondersteuning die gemeenten krijgen voor de opmaak en de uitvoering van een gemeentelijk cultuurbeleidsplan, het organiseren van een cultuurcentrum en de uitbouw van een laagdrempelige bibliotheek.⁵⁴ Het decreet, dat sinds 2001 verschillende keren werd bijgewerkt, kreeg ook vanaf 1 januari 2016 een gecoördineerde versie. Sindsdien worden de middelen van het lokaal cultuurbeleid geïntegreerd in het 'gemeentefonds'. Hierdoor is er minder garantie dat het geld werkelijk aan cultuur besteed wordt.⁵⁵ Een stad of gemeente kan ook zelfstandig subsidies uitdelen voor, zoals voor interculturele samenwerkingen.

2.4.2 Regelgeving bij jeugthuizen en projectsubsidies

Als we het netwerk van contacten van de jeugthuizen oplist in mate van voorkomen, staan de jeugdraden- en diensten bovenaan, gevolgd door jeugthuizen en andere jeugdwerkingen, gevolgd door het lokale bestuur en de koepelorganisatie (De Pauw & Smits, 2014). Die laatste, Formaat, wordt als één van de landelijke jeugdorganisaties gesteund door de Vlaamse overheid. Voor 2016 ontvangt Formaat zo'n 1 115 400 euro voor de taken die bepaald worden in zijn beleidsnota.⁵⁶ Formaat zet extra in op de bovenlokale projecten waarvoor Vlaanderen subsidies uitdeelt. Jeugthuizen kunnen voor twee soorten van projecten subsidies ontvangen: een bovenlokaal project ter bevordering van de artistieke expressie bij jongeren en een bovenlokaal project ter ondersteuning van het ondernemerschap bij jongeren. Dit kan per project maximaal een personeelssubsidie 40 000 euro en een werkingssubsidie van maximaal 5 000 euro zijn. Hiermee wil de Vlaamse overheid inspelen op het veranderend karakter van de jeugthuizen en ademruimte geven voor creativiteit en vernieuwing. In 2016 wordt er aan jeugthuizen voor een bedrag van 2 560 735 euro aan projectsubsidies uitgedeeld. Om als jeugdhuis in aanmerking te komen voor deze subsidies moet men aan enkele voorwaarden voldoen. Op 22 april 2016 werden deze criteria voor het verkrijgen van deze subsidies vereenvoudigd. Zo worden onder andere de openingstijden, de minimale oppervlakte van het gebouw en de samenwerking met andere organisaties en tussen jeugthuizen onderling versoepeld.

Een jeugdhuis valt onder de bevoegdheid van de stads- en gemeentebesturen. Jeugdhuiswerk geldt hier als onderdeel van lokaal jeugdbeleid dat door het gemeentebestuur in samenspraak met jongeren bepaald wordt. Afhankelijk van de gemeente verschillen de relaties van zijn bestuur en de

⁵³ Decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid (2001).

⁵⁴ Decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid (2012).

⁵⁵ Vereniging Vlaamse cultuur- en gemeenschapscentra (2016). Regelgeving en beleid, Lokaal Cultuurbeleid. Geraadpleegd op 12 juni 2016, van <http://www.cultuurcentra.be/trefwoord-lokaal-cultuurbeleid-16.html>

⁵⁶ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media. Afdeling Jeugd (2015). Landelijk georganiseerde jeugdverenigingen – Begrotingsjaar 2016.

verschillende actoren van zijn jeugdwerking. Ieder bestuur bepaalt zelf hoeveel tijd, middelen en personeel men in dit jeugdbeleid investeert.⁵⁷ Jeugthuizen vervullen met het aanbieden van een vrijetijdsaanbod voor jongeren en laagdrempelige ontmoetingsplaats een belangrijke rol in dit jeugdbeleid. Lokale overheden kunnen jeugdhuiswerkingen bijstaan door hen van infrastructuur te voorzien, vrijwilligers te informeren, samen te zitten voor culturele activiteiten,... De bekendste vorm van gemeentelijke ondersteuning is de jaarlijkse subsidie. Deze subsidie verlicht de financiële druk en zorgt ervoor dat jeugdhuisbesturen zich meer kunnen focussen op hun werking. De subsidies zijn gekoppeld aan een subsidieregeling zodat het lokaal bestuur zijn visie van het kwalitatief jeugdwerk in het jeugdhuis kan doortrekken. Een kwaliteitsvolle subsidieregeling is een belangrijke basis voor de relatie tussen beide partijen (Formaat, 2011). Het kan een grote invloed hebben op de vooruitgang van het jeugdhuis. Uit het jeugdhuisonderzoek blijkt dat de meeste jeugthuizen een goede relatie hebben met hun stad of gemeente. Drie vierde zegt voldoende beslissingsruimte te krijgen over het jeugdhuis (De Pauw & Smits, 2014).

---

⁵⁷ Formaat (2011). Een jeugdhuis in je gemeente. *Voorstellen tot een subsidieregeling voor jeugthuizen*. Auteur, Gent.

3. JEUGDHUISBEVRAGING

Om een beeld te krijgen op de huidige situatie bij jeugdhuizen zelf op vlak van creatie- en repetitieruimte werd een jeugdhuisbevraging georganiseerd. Hieronder volgt de opzet, uitwerking en de resultaten van deze bevraging.

3.1 OPZET

Uit de vragen die Formaat van jeugdhuizen krijgt, blijkt er nood te zijn aan verdere ondersteuning inzake organisatie van de repetitie- en creatieruimtes. Deze nood betreft ondersteuning op vlak van organisatie, communicatie en infrastructuur. Het werd dan ook een ambitie om de kennis rond dit onderwerp uit te breiden en een bevraging bij jeugdhuizen op te zetten. Deze jeugdhuisbevraging focust zich voornamelijk op grote thema's als infrastructuur, ondersteuning, communicatie en samenwerking met lokale overheden en partners. Daarna kan onderzocht worden wat de juiste acties zijn om het opzetten en beheren van creatieruimtes in jeugdhuizen te ondersteunen. Onderstaande getuigenissen duiden op de nood aan een ondersteunend kader voor jeugdhuizen met een creatieplek (in dit geval repetitieruimte) en de behoefte aan een globaal beeld op welke manier jeugdhuizen daarmee bezig zijn. Daarnaast is er ook nood aan kennis over de multidisciplinair aanpak bij jeugdhuizen. Dit ligt in het verlengde van de doelstelling uit de beleidsnota dat een netwerk rond multidisciplinair aanbod tussen jeugdhuizen ambieert. Dit netwerk zal uitwisseling, afstemming en samenwerking mogelijk maken, zowel met elkaar als met andere professionele organisaties.

Praktijkgeval 1 – “Ons jeugdhuis laat toe dat bands kosteloos kunnen repeteren in de instuifruimte zonder een contract op te stellen. De ruimte werd ingenomen door een bevriende band. We merkten op dat zij geregeld drank namen zonder ervoor te betalen. Er was geen wachtlijst voor andere bands aangezien de mogelijkheid tot repeteren nergens gecommuniceerd werd. De slechte ervaring en het gebrek aan alternatief voor de ruimte zorgde ervoor dat er niet meer gerepeteerd wordt. Mochten er andere bands interesse tonen dan zouden we de bevriende band misschien sneller hebben buiten gezet. We zouden ook nooit meer werken zonder een waarborg te vragen.”

Praktijkgeval 2 – “Ons jeugdhuis laat podiumrepetities toe, maar krijgt geen aanvragen van bands. We zetten de informatie op onze site, maar bereiken de bands die op zoek zijn duidelijk niet.”

3.2 UITWERKING

Met een enquête werd gepeild naar de huidige situatie binnen de jeugdhuizen. Ze werd opgesteld voor alle Vlaamse jeugdhuizen. De enquête werd op 25 maart 2016 gelanceerd en op 28 april 2016 afgerond. In totaal werd ze door 101 jeugdhuizen ingevuld, wat ongeveer een kwart van de jeugdhuizen is die lid zijn bij Formaat. De enquête werd digitaal verspreid via social media, persoonlijke mailing en de nieuwsbrief van Formaat. Als we de bevroagden op kaart bekijken is duidelijk dat er een goede spreiding is over Vlaanderen.

Bevroagden op kaart

De vragenlijst maakt het onderscheid tussen jeugdhuizen die repetitieruimte aanbieden, jeugdhuizen die creatieruimte aanbieden en jeugdhuizen zonder aanbod van repetitie- of creatieruimte. Deze opsplitsing gebeurt na de vraag of er in het jeugdhuis het afgelopen jaar jongeren zijn komen repeteren of creëren. Afhankelijk van het antwoord kreeg het jeugdhuis een andere vragenlijst. Naar de jeugdhuizen die repetitieruimte aanbieden wordt in het verslag verwezen als groep 1 (G1). **Naar jeugdhuizen die creatieruimte aanbieden wordt in het verslag verwezen als groep 2 (G2) en groep 3 (G3) zijn degenen zonder repetitie- en/of creatieverleden.** Zij kregen een vragenlijst die vooral peilt naar de motieven van het gebrek aan ruimte om te creëren. De bevraging voor G1 en G2 werd in vijf thema's onderverdeeld: werking, communicatie, infrastructuur, ondersteuning en suggesties. De vragenlijsten zijn steeds een combinatie van open vragen en meerkeuzevragen. Als we verder ingaan op de samenstelling van de groepen 1 en 2 valt op dat groep 2 heel wat meer tewerkstelling heeft dan groep 1, respectievelijk 61,5% ten opzichte van 16,7%. Ook bovenlokale projecten rond artistieke expressie zijn bij G2 meer aanwezig. Hiermee wordt rekening gehouden bij de analyse van de resultaten van deze bevraging.

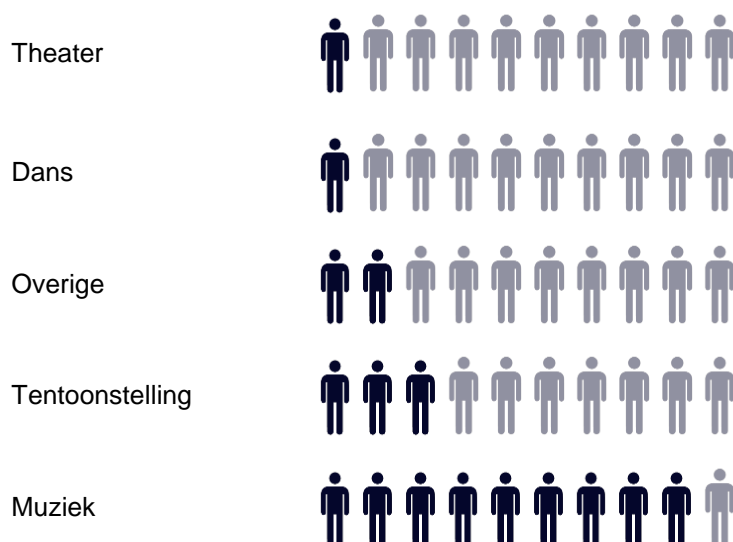
Gemeenschapsvormende jeugdhuizen of jeugdhuizen voor en door etnische culturele minderheden worden in de vragenlijst te weinig bereikt. Hiervoor is verder onderzoek nodig.

3.3 RESULTATEN

3.3.1 Podiumaanbod

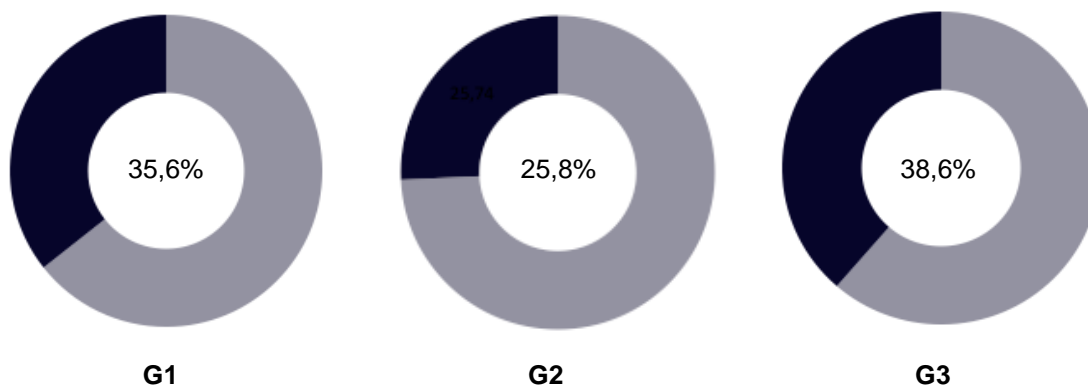
Om zicht te krijgen op het podiumaanbod van de jeugdhuizen, werd er eerst gepolst naar de toon- en presentatiemomenten die er het afgelopen jaar plaatsvonden. Daaruit blijkt dat bij 94% van de bevroagden jaarlijks minstens één toonmomenten plaatsvond. Het was mogelijk om meerdere antwoorden aan te duiden. Bij 92,1% was dit één of meerdere muziekoptreden(s), bij 28,7% minstens een tentoonstelling, bij 11,9% minstens een dansvoorstelling en 9,9% van de bevroagden had afgelopen jaar een theatervoorstelling in hun jeugdhuis. De groep die 'overige' aanduidde, had het voornamelijk over comedy. Bij slechts 5,9% van de bevroagde jeugdhuizen vond er geen enkel toonmoment plaats.

Als we dit aanbod vergelijken met waar jongeren de dag van vandaag creatief mee bezig zijn, is er in jeugdhuizen mogelijk nog ruimte voor een meer multidisciplinair podiumaanbod. Jongeren zijn het meest bezig met muziek, deze doelgroep is al voor een groot deel vertegenwoordigd. Op de tweede en derde plaats komen theater en dans. Wat deze laatste betreft is er binnen de jeugdhuizen alleszins nog potentieel.

3.3.2 Aanbod aan creatieruimte

Er wordt naar het aanbod aan creatieruimte gepeild met de vraag naar het repetitie- en/of creatieverleden in het jeugdhuis. 35,6% geeft aan dat er het afgelopen jaar in het jeugdhuis gerepeteerd werd (G1), 25,7% dat er gecreëerd werd in meerdere kunstvormen (G2) en de overige 38,6% verklaart dat er geen repetities of creatiemomenten plaatsvonden (G3).

Uit de bevraging blijkt dat er bij het merendeel van de bevrageden geen repetities of creaties plaatsvonden. Dit herbevestigt het potentieel dat nog niet ten volle benut wordt. Uit de bevraging blijkt overigens dat meer dan de helft van deze groep wel bereid is om hier meer op in te zetten (zie verder bij 3.3.4).

3.3.3 Jeugthuizen met repetitie- en/of creatieverleden

Vanaf hier worden de resultaten van G1 en G2 geanalyseerd. Enkel wanneer de verschillen tussen de groepen significant zijn, wordt hier verder op ingegaan. Bij 3.3.4 zijn de resultaten van G3 terug te vinden, de bevrageden waarbij er geen repetities of creaties plaatsvonden.

Bevrageden	Duur van ingebruikname	Aantal bevrageden (%)
G1	langer dan 3 maanden	69,6%
	korter dan 3 maanden	30,4%
G2	langer dan 3 maanden	38,9%
	korter dan 3 maanden	61,1%

Tabel: Duur van ingebruikname

Op vlak van **bezetting** blijkt dat in de meeste gevallen (bij 43,5%) de ruimte maandelijks wordt gebruikt. Bij 30,4% is dit wekelijks en bij 26,1% wordt de ruimte meerdere dagen in de week gebruikt. Bij de vraag hoe lang de artiest of kunstenaar gemiddeld in de ruimte blijft is er een duidelijk verschil tussen G1 en G2. Als het om muzikale repetities gaat, blijft de artiest of band beduidend vaker voor een langere periode in de ruimte dan bij jeugthuizen waar ook gecreëerd wordt in andere disciplines. Een langere inname van de ruimte kan gelijk staan aan een betere, nauwere samenwerking en communicatie tussen jeugdhuis en artiest. Aan de andere kant, kan dit

ook een teken zijn van weinig doorstroming en wordt een ruimte enkel door één persoon of groep gebruikt. Hierdoor krijgen anderen mogelijks minder kansen.

Als we de **relatie tussen kunstenaar en de jeugdhuiswerking** bekijken, zien we dat bijna de helft van de bevrageden zegt dat de maker die gebruik maakt van het jeugdhuis geen andere taken binnen het jeugdhuis op zich neemt. Bijna 1 op 3 zegt dat het gaat om eigen vrijwilligers verbonden aan het jeugdhuis en bij overige jeugdhuizen is het een combinatie van vrijwilligers die verbonden zijn aan het jeugdhuis en jongeren die geen andere taken op zich nemen.

Om de link tussen repetitie en podiumaanbod te kennen, vroegen we naar de hoeveelheid **toonmomenten** of optredens van de makers in het jeugdhuis. Het valt op dat bij plaatsen waar er enkel muziekrepetities plaatsvinden minder toonmomenten zijn dan waar er aan creaties gewerkt wordt. Uit die eerste groep zegt 39,1% dat er vaak (meer dan twee keer per jaar) een toonmoment is van de aanwezige maker, bij de tweede groep is dit 61,1%. De aantallen van jeugdhuizen waar er minder dan twee keer per jaar een toonmoment is liggen dicht bij elkaar (39,1% t.o.v. 27,8%). Bij gemiddeld 16,4% zijn er geen toonmomenten van de aanwezige makers. G2 heeft een duidelijke voorsprong bij de koppeling tussen creatie en toonmoment in het jeugdhuis. Hieruit is mogelijk af te leiden dat er bij jeugdhuizen met creatieruimte meer gecreëerd wordt in functie van een presentatie of toonmoment.

Op vlak van **engagement** blijkt dat ongeveer de helft van de jeugdhuizen een huurprijs vraagt voor het gebruik van de ruimte en 18,6% ook een waarborg. 34,1% laat de kunstenaar in ruil kosteloos optreden of zijn werk presenteren in het jeugdhuis. 13,9% laat de kunstenaar andere taken in het jeugdhuis vervullen. Bij 31,3% is er geen sprake van een overeenkomst tussen jeugdhuis en kunstenaar en kan de maker dus kosteloos van de ruimte gebruik maken. De huurprijzen bleken uit de bevraging zeer uiteenlopend te zijn. Ze variëren van het terugbetalen van het energieverbruik tot een bepaald bedrag per maand, per repetitie, per uur,.... Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat jeugdhuizen laagdrempelig zijn ten aanzien van muzikanten en makers op financieel vlak. Als uitdagingen geven de bevrageden vooral het gebrek aan een afsprakenkader, een zoektocht naar meer vrijwilligers en de nood aan meer professionele ondersteuning aan.

Er worden twee vragen gesteld op vlak van **communicatie**. De eerste gaat over de manieren waarop er over het aanbod van de repetitie- of creatieruimte gecommuniceerd wordt. De tweede heeft betrekking tot de manier waarop een aanvraag voor het gebruik van een ruimte tot bij het jeugdhuisbestuur kwam. Als we kijken naar de gebruikte kanalen valt op dat social media eruit springt als meest gebruikte kanaal. Gemiddeld 58,2% van de bevrageden maakt hier gebruik van. Twee andere belangrijke kanalen zijn de website van het jeugdhuis en een poster of flyer die uithangt in het jeugdhuis. De website van de stad of gemeente wordt het minst gebruikt. Dit kan wijzen op een groeimarge in de communicatieve ondersteuning door de stad of gemeente. Opvallend is dat 39,6% weinig of niet communiceert over de mogelijkheden op te repeteren in het

jeugdhuys. Hoe deze samenwerking gemiddeld het meest tot stand komt, is doordat de maker zelf contact zoekt met het jeugdhuis. Dit lijkt geen onlogische vaststelling aangezien er over het algemeen weinig over het aanbod gecommuniceerd wordt. Mogelijk wordt een grote doelgroep, die misschien nog niet aan het jeugdhuis gedacht had door gebrek aan communicatie, niet aangesproken. In een open vraag wordt gepeild naar de uitdagingen die de bevrageden ervaren op vlak van de communicatie over repetitiemogelijkheden. Er blijkt vooral gebrek aan een centraal aanspreekpunt. Specifiek communiceren naar muzikanten of kunstenaars is niet evident. Het is voor jeugdhuisen niet altijd duidelijk hoe ze de doelgroep kunnen aanspreken en bereiken. Verder is er een nood aan meer zichtbaarheid en extra middelen voor promotie. Door de communicatiemiddelen uit te breiden wordt het gemakkelijker om de juiste doelgroep te benaderen.

Op vlak van **infrastructuur** werd bevraged waar de repetities of creaties plaatsvinden en welke voorzieningen er voor handen zijn. Aanvullend werd aan de hand van open vragen gepeild naar de noden op vlak van ruimte en faciliteiten. De antwoorden worden apart geanalyseerd voor groep 1 en groep 2 daar het om andere type ruimtes gaat. Het was mogelijk voor de bevrageden om meerdere antwoorden aan te duiden. Jeugdhuisen zonder aparte ruimte maken over het algemeen gebruik van hun zaal. Bij de bevrageden met enkel repetitiemogelijkheden gebeuren de repetities het vaakst in de zaal en bij een kleiner deel in de instuifruimte. 39,1% van deze bevrageden (G1) heeft wel een aparte ruimte waar een gerepeteerd kan worden. Bij G2 heeft meer dan de helft een aparte ruimte voorzien voor de maker, daarvan heeft bijna de helft drie creatieruimtes of meer. Als er gekeken wordt naar de voorzieningen die aanwezig zijn in de ruimte komen de antwoorden van G1 en G2 over het algemeen overeen. Opvallend is dat opbergruimte en lichtinstallatie vaker aanwezig is bij jeugdhuisen waar er enkel gerepeteerd wordt, terwijl men toch het omgekeerde zou verwachten. Hieronder worden de verschillen op vlak van voorzieningen weergegeven.

Antwoordmogelijkheden	G1 (%)	G2 (%)	Gemiddeld (%)
o Voldoende stopcontacten	95,6%	100,0%	97,8%
o Micro's	39,1%	44,4%	41,8%
o Basis drum	34,8%	33,3%	34,1%
o Versterkers	26,1%	16,7%	21,4%
o Zanginstallatie	26,1%	38,9%	32,5%
o Lichtinstallatie	47,8%	27,8%	37,8%
o Opbergruimte	52,2%	38,9%	45,5%

Tabel: Voorzieningen in de creatieruimte

De infrastructurele uitdagingen die men ervaart zijn verschillend bij G1 en G2. Bij de muzikale repetities is akoestiek een belangrijke belemmering. Dat nog veel jeugdhuisen daarmee moeilijkheden hebben is toch een opvallend pijnpunt. Jeugdhuisen die reeds inzetten op

creatieruimte (G2) ervaren meer moeilijkheden met slecht onderhouden of verouderde ruimtes. Hieronder worden de uitdagingen op vlak van infrastructuur opgesomd in volgorde van belangrijkheid. Uit de open vragen blijkt er ook nood aan ruimtes die beter geïsoleerd zijn, een betere opvolging van onderhoud en schade van het gebouw en meer opbergruimte. Volgens Formaat worden zolders en kelders vaker minder goed onderhouden dan de zaal of instuifruimte, waardoor er misschien een gelegenheid om hier meer op in te zetten verloren gaat.

G1	G2
<ol style="list-style-type: none"> 1. Problemen op vlak van akoestiek 2. Problemen op vlak van inrichting van het gebouw 3. Gebrek aan opbergruimte 4. Gebrek aan materiaal 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Problemen op vlak van onderhoud en staat van de ruimte 2. Problemen op vlak van inrichting van het gebouw 3. Problemen op vlak van akoestiek 4. Gebrek aan opbergruimte

Tabel: Verschillen op vlak van infrastructurele uitdagingen

Wat **ondersteuning** betreft, geeft 56,5% van G1 aan deze te krijgen van de stad of gemeente in het kader van zijn repetitieruimte. Daarbij gaat het bij ongeveer 1 op 3 om het gebruik van het gebouw, bij 1/3^e over beheer en onderhoud van de ruimte en 1/3^e over subsidies voor de gehele werking. Bij G2 krijgt 66,7% ondersteuning van zijn stad of gemeente in de vorm van gebruik van het gebouw en subsidies voor de volledige werking. Uit het jeugdhuisonderzoek valt op dat ongeveer 2 op 3 jeugdhuisen op structurele wijze samenwerkt met de bevoegde jeugdraad en jeugdinst (De Pauw & Smits, 2014). Bij G2 wordt wel vaker samengewerkt met andere organisaties (zoals lokale organisaties, jongerencentra,...) in het organiseren van de repetitie- en creatieruimte. Formaat ziet verschil in organisatie tussen jeugdhuisen in stedelijke en in landelijke context. In steden wordt over het algemeen meer samengewerkt met andere organisaties. Het bestuur spendeert meer tijd aan het uitbouwen en besteden van een netwerk voor de uitbouw van het aanbod. In landelijke jeugdhuisen wordt dit aanbod meer zelf gecreëerd.

3.3.4 Jeugdhuisen zonder repetitie- of creatieverleden

38,6% van de bevroagden stelden dat er het afgelopen jaar geen repetities of creaties plaatsvonden. Om een beeld te krijgen van wat de **oorzaak** hiervoor is konden de bevroagden enkele redenen aanduiden. De meest voorkomende aanleiding voor het gebrek aan een repetitie- en/of creatieaanbod is volgens de bevroagden een gebrek aan interesse. Het gebrek aan ruimte om dit te organiseren en een gebrek aan werkkraft komen op de tweede en derde plaats. Het was voor de bevroagden mogelijk om meerdere antwoorden aan te duiden.

Antwoordmogelijkheden	Aantal bevroagden (%)
○ Er is geen vraag naar in ons jeugdhuis	50,0%
○ Er is onvoldoende ruimte voor	46,7%
○ Wij hebben te weinig werkkrachten om dit te organiseren	30,6%
○ Te weinig financiële middelen	22,2%
○ Andere organisaties in de buurt bieden dit reeds aan	20,0%
○ We hebben het te druk met andere activiteiten	19,4%
○ Er is gebrek aan informatie om dit te organiseren	16,1%

Tabel: Oorzaken van een niet-multidisciplinaire aanpak

Uit de bevraging wordt duidelijk dat bijna de helft van deze bevroagden **interesse** toont om hier in de toekomst meer op in te zetten (44,4%). Bij de vraag wat het bestuur mist om hier meer op in te zetten, is het geen verrassing dat de meerderheid extra infrastructurele ondersteuning nodig heeft. Andere responsen (in volgorde van meest geantwoord) zijn financiële steun, meer informatie over de organisatie van creatieruimte, meer informatie over infrastructuur en ondersteuning op vlak van communicatie.

3.4 DE MEERWAARDE VAN RUIMTE VOOR CREATIVITEIT

Er werd bij de bevrageden gepolst naar wat zij zelf als meerwaarde zien wanneer een jeugdhuis meer inzet op een multidisciplinaire aanpak. Opvallend is dat de antwoorden van alle bevrageden nagenoeg overeenstemmen. Het grootste deel was merkbaar positief en zowel de jeugdhuisen die ermee bezig zijn als degenen die hier niet op inzetten, zien dezelfde voordelen. Hieronder worden enkele quotes gegeven uit de open vragen van de jeugdhuisbevraging.

3.4.1 Jeugdhuisen die inzetten op muzikale repetities

Deze groep ziet bijna uitsluitend voordelen in een multidisciplinaire aanpak. Maar liefst 83% vindt het een meerwaarde voor zijn jeugdhuis om een werkruimte te kunnen aanbieden aan verschillende disciplines. Meer dan de helft, 65%, is bereid om hier in de toekomst als jeugdhuis meer op in te zetten. De meerwaarden voor deze jeugdhuisen waren – in volgorde van meest geantwoord – een groter en divers publiek aantrekken, jongeren kansen geven, creativiteit stimuleren en een positieve uitstraling naar de omgeving verkrijgen. De voordelen die deze groep herkent komen overeen met de jeugdhuisen die hier reeds op inzetten.

“Beginnende artiesten die een drempel ervaren om hun hobby te kunnen uitwerken en een geschikte ruimte missen, krijgen via een creatieruimte de mogelijkheid zich te ontwikkelen. Een jeugdhuis wint hier niet enkel een artiest bij, maar kan ook het aanspreekpunt van de gemeente of stad worden op vlak van creatieve ontwikkeling. Het is daarenboven voor jongeren een verrijking om met zoveel mogelijk kunstvormen in aanraking te komen.”

“Het jeugdhuis kan op die manier als creatieve plek beschouwd worden en dat geeft zeker een positieve uitstraling naar de buitenwereld.”

3.4.2 Jeugdhuisen die inzetten op creatieruimte voor verschillende disciplines

Deze groep bevrageden vindt een meer divers publiek aantrekken het belangrijkste resultaat van hun inzet op creatieruimte en breder podiumaanbod. Deze stijging van de bezoekersaantallen werd al eerder gelinkt aan artistieke projecten. Andere voordelen voor hun werking zijn het stimuleren van creativiteit, de jeugd kansen geven en de uitbreiding van de werking van het jeugdhuis in het algemeen.

“De ruimtes kunnen een instuif zijn om artistiekelingen te verbinden aan het jeugdhuis.”

3.4.3 Jeugdhuizen die niet inzetten op creatieruimte

Hoewel meer dan de helft van deze bevroagden minder bereid is om een meer multidisciplinaire aanpak toe te passen, acht 81% het een meerwaarde voor zijn werking. Deze jeugdhuizen zien in werkelijkheid alleen maar voordelen in deze aanpak. Dit kan betekenen dat er een grote groep jeugdhuizen wat overtuigingskracht of een duwtje in de rug nodig heeft om zijn aanbod te verbreden.

“Jeugdhuizen zullen in de toekomst moeten leren om af en toe te durven afstappen van de ‘caféfunctie’ en open te staan voor andere projecten.”

“Ik denk dat er veel talent in de streek zit en dit geeft ons de kans om die te leren kennen. (...) Wij willen met ons jeugdhuis uitgroeien tot een meerwaarde voor alle jongeren in onze streek.”

“Op die manier kunnen er activiteiten georganiseerd worden met creaties van het jeugdhuis en de leden zelf.”

3.5 CONCLUSIES

Het is positief dat er bij 94% van de bevroagden jaarlijks minstens één toonmoment is. Muzikale optredens zijn hierbij de meest voorkomende, terwijl andere disciplines nog een achterstand hebben. Er is bijgevolg duidelijk ruimte voor een meer multidisciplinair podiumaanbod. Dit kan versterkt worden door creatieruimte beter te stimuleren, aangezien er bij de jeugthuizen die hier meer op in zetten vaker toonmomenten zijn van aanwezige jongeren die met diverse kunsten bezig zijn. Wat bij deze groep van jeugthuizen wel extra gestimuleerd kan worden is de binding tussen de jonge creatieveling en jeugdhuis. De jeugthuizen die creatieruimte(s) aanbieden geven namelijk aan dat jonge makers vaker voor een periode van minder dan drie maand in het jeugdhuis actief zijn. Verder geven zo goed als alle bevroagden aan dat creatieruimte in hun jeugdhuis een meerwaarde voor hun werking zou zijn. Dat hun jeugdhuis als laagdrempelige, lokale speler een logische uitvalbasis is om dit te doen, is ook voor de jeugdhuisbesturen zelf duidelijk. Ze zien er voordeel in voor zowel hun werking als voor hun bezoekers. Toch zien we dat slechts 1 op 4 van de bevroagden dit aanbiedt. Met de oorzaken hiervan die in de bevroaging verzameld werden is het mogelijk voor Formaat om hier op in te zetten. Dit geldt ook voor jeugthuizen die noch op repetitie, noch op creatie inzetten.

Gekeken naar de problemen die de bevroagden ondervinden rond repetitie- en creatieruimtetewerking, zijn er enkele aandachtspunten die vaak terugkomen. Op organisatorisch vlak is er een gebrek aan een duidelijk afsprakenkader, een zoektocht naar meer vrijwilligers en een nood aan meer professionele ondersteuning. Op communicatief vlak is social media het meest gebruikte kanaal. De website van de stad of gemeente wordt het minst gebruikt. Dit zou er op kunnen wijzen dat er groeimarge is in communicatieve ondersteuning door de stad of gemeente voor het jeugdhuis. 39,6% communiceert weinig of niet over de mogelijkheden om te repeteren in het jeugdhuis. De bevroagde jeugthuizen spreken van een gebrek aan een centraal aanspreekpunt, nood aan meer zichtbaarheid en aan extra middelen voor promotie. Op infrastructureel vlak ervaren jeugthuizen waar muzikale repetities plaatsvinden het meest problemen met de akoestiek. Dit kan gelinkt worden aan hun nood aan isolatie. De groep jeugthuizen die inzet op creatieruimte zegt het meest problemen te hebben met een verouderde infrastructuur. Ze hebben behoefte aan een betere opvolging van onderhoud en schade van hun gebouw. Op vlak van ondersteuning en samenwerkingen gebeurt de ondersteuning van de stad of gemeente over het algemeen enkel door gebruik van gebouw en subsidies voor gehele werking. Jeugthuizen met tewerkstelling hebben doorgaans een sterkere connectie met hun stads- of gemeentebestuur. Deze samenwerkingen kunnen worden aangemoedigd.

4. AANBEVELINGEN

Op basis van de achtergrondinformatie, gesprekken met Formaat, goedwerkende jeugdhuizen en de resultaten van de jeugdhuisbevraging werden volgende aanbevelingen opgesteld.

4.1 VOOR JEUGDHUIZEN EN AMATEURKUNSTENORGANISATIES

- Formaat kan vorming opzetten rond de organisatie, infrastructuur en communicatie van creatieruimte. Dit is mogelijk met de informatie verzameld met de jeugdhuisbevraging. Jeugdhuizen geven aan nood te hebben aan onder andere een beter beheer, eenvoudige administratie, tips rond sleutelbeheer, info rond contracten (organisatie). Op vlak van infrastructuur moet er onder andere gecommuniceerd worden over vernieuwing, geluidsdemping en informatie over inrichting. Verder willen de bevroegden meer informatie over de promotie van en communicatie rond hun beschikbare ruimtes. Dit afsprakenkader kan opgesteld worden door good practices van andere jeugdhuizen en gesprekken met kenners. Formaat kan samen met de amateurskunstenfederaties bekijken welke mogelijkheden er zijn om de creatieruimtes in de jeugdhuizen zichtbaarder te maken en een centraal aanspreekpunt te creëren. Er is nood aan een systeem om ruimtes digitaal te boeken of een online agenda waar gecommuniceerd wordt over de verschillende ruimtes in jeugdhuizen. Inventarisatie wordt in zo goed als elk onderzoek rond dit onderwerp aanbevolen als werkpunt voor de lokale overheden. Er is geen zekerheid of de inventarisaties die reeds gebeurden up-to-date zijn. Formaat zou een eigen inventaris specifiek voor jeugdhuizen kunnen uitwerken en verspreiden.
- Jeugdhuizen geven aan dat creatieruimte voor andere disciplines dan muziek een meerwaarde voor hun jeugdhuis zou zijn. Toch biedt slechts een kwart van de bevroegden dit aan. Jeugdhuizen die geen creatieruimte aanbieden moeten meer geïnformeerd worden over de mogelijkheden die er zijn voor het creëren van ruimte. Sommige jeugdhuisbesturen hebben hier mogelijk niet meteen over nagedacht en kunnen wat info rond het organiseren van een creatieruimte gebruiken. Formaat kan jeugdhuizen onderrichten over de infrastructurele noden binnen verschillende disciplines en hen laten nadenken over de invulling van hun ruimte. Hierbij kan inspiratie gehaald worden uit initiatieven als Toestand vzw, die opgericht werd met als doel leegstaande ruimtes op een creatieve manier te activeren.
- Formaat moet jeugdhuizen stimuleren om alle ruimtes die eventueel onbenut zijn te gebruiken. Voorbeeld van Jong Geweld in Turnhout: “Hun onderbenutte zolderruimte wordt een atelierruimte. Dankzij een extra trap en ingang kan de atelierruimte los van de ontmoetingsruimte

van het jeugdhuis gebruikt worden. Op die manier is een deel van het jeugdhuis 24/7 open voor jongeren.”⁵⁸

- In tijden waar er minder subsidies worden uitgedeeld en er steeds vaker een DIY- mentaliteit heerst, moet er meer creatief worden nagedacht naar oplossingen voor het gebruik van ruimte. Er is flexibiliteit mogelijk in bestaande ruimtes van jeugdhuisen, wat ontbreekt is een andere benadering, meer dynamiek en het lef om buiten de lijntjes te kleuren (De Bruyne & Rogé, 2014).
- Formaat kan verschillende projecten opstarten:
  - Het netwerk van jeugdhuisen kan gebruikt worden om een soort van doortocht, tournee van jonge kunstenaars te organiseren. Zo komen verschillende jeugdhuisen (en bezoekers) in contact met andere kunstvormen. Hier kan inspiratie uit gehaald worden om er zelf actief mee te beginnen.
  - Formaat kan samenwerkingsverbanden van jeugdhuisen met culturele centra, muziekscholen en andere lokale culturele organisaties stimuleren.
  - Formaat kan een wedstrijd opzetten waar geld te winnen valt voor jeugdhuisen met een aparte ruimte, om die op te krikken. Formaat moet voorts blijven inzetten op projecten als Multiplek en project Infrastructuur.
- Het valt op dat bij plaatsen waar er enkel muziekrepetities plaatsvinden minder toonmomenten zijn dan waar er aan creaties gewerkt. Jeugdhuisen met repetitieruimte moeten aangemoedigd worden om meer optredens te organiseren van de muzikanten die in het jeugdhuis repeteren. Het stimuleren van deze presentatiemomenten levert een betere binding tussen jeugdhuis en artiest op.
- Amateurkunstenorganisaties kunnen in het algemeen meer rekening houden met jeugdhuisen voor toekomstige projecten met jongeren. Ze moeten de voordelen inzien van creatieruimte in een lokale uitvalbasis als jeugdhuisen. Zo geeft Danspunt in haar beleidsplan aan meer te willen inzetten op activiteiten voor jongeren. Voor hen is het gemakkelijker om jonge creatievelingen naar het jeugdhuis te leiden. Formaat kan hier als tussenpersoon optreden om amateurkunstenorganisaties en jeugdhuisen dichter naar elkaar toe te brengen. OPENDOEK geeft aan dat er een kloof is tussen 20 tot 30 jarigen wat theater betreft. Jeugdhuisen zouden hier een rol kunnen spelen. Verder kunnen amateurkunstenorganisaties meer over beschikbare ruimtes communiceren.

---

⁵⁸ Peeters, M. (2016). Vijf jeugdhuisen winnen Multiplek. Formaat magazine, 5(10), 24-25.

4.2 VOOR BELEIDSMAKERS

- Er is plaats voor meer samenwerking met lokale overheden voor communicatieve ondersteuning van jeugdhuizen, zoals via de website van de stad of gemeente, lokale bladen of brochures, zowel van de stad of gemeente als van culturele centra.
- Jeugdhuizen moeten worden opgenomen in de database van de Vlaamse overheid. De bedoeling van deze database is om de lokale besturen een gebruiksvriendelijk instrument ter beschikking te stellen om het vrijetijdsgebeuren in hun gemeente te monitoren in de tijd.
- De Vlaamse overheid moet met zijn beleid rond culturele infrastructuur over de verschillende deelsectoren en verschillende overheden werken op tot actuele culturele ruimtes te komen. Deze moeten flexibel zijn en zich kunnen aanpassen aan de noden van kunstenaars (Sectorraad Kunsten en Erfgoed, 2014).
- Het probleem van slecht onderhouden gebouwen en verouderde ruimtes moet erkend worden. Professioneel advies op maat kan hierbij helpen en de investeringen die moeten gebeuren zijn misschien niet altijd zo overdreven. Gemeentebesturen moeten hier meer bij betrokken zijn en de staat van hun gebouwen kennen. Infrastructuur is namelijk vooral een lokale aangelegenheid. Uit het jeugdhuisonderzoek blijkt ook dat infrastructuur iets is wat bezoekers het vaakst willen veranderen (De Pauw & Smits 2014). Er is dus een blijvende nood aan infrastructurele ondersteuning. De overheid moet budget ter beschikking stellen voor uitbouw en onderhoud van jeugdhuisinfrastructuur.
- Bij de ontwerpfase of renovatie van een nieuw jeugdhuis moet er meer aan de lange termijn gedacht worden. Het is de taak van lokale overheden om dit te coördineren. Verder moeten gemeentebesturen meer betrokken zijn bij de werking van het jeugdhuis (een jaarlijkse subsidie en het laten gebruiken van het gebouw is onvoldoende) en op de hoogte zijn van het lokaal talent in zijn regio.
- “Popbeleid wordt vandaag vooral gevoerd op bovenlokaal niveau, denk aan wedstrijden als ‘Kunstbende’ en ‘100% Puur met provinciale voorrondes’ en een Vlaamse finale. Jeugdhuizen spelen hierdoor minder een rol van betekenis in het klaarstomen van lokale bands voor het grote werk, hoewel ze er wel uitstekend voor geplaatst kunnen zijn: zij staan vaak op de eerste rij voor het ontdekken van lokaal talent en hebben een publiek voor optredens van deze bands. Een mogelijke beleidsfocus kan dus zijn om te investeren op een tussenfase stap tussen enerzijds ‘het repetitiekot’ van beginnende bands en anderzijds de wedstrijden op bovenlokaal niveau.”⁵⁹

---

⁵⁹ Vlaams jeugdbeleidsplan (2011-2013). Niet-professionele kunstbeoefening: 9 kavels.

- Lokale overheden moeten nadenken om culturele instanties meer te betrekken bij het jeugd- en jeugdhuiswerk.

5. BIBLIOGRAFIE

- Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2016). Overheveling provinciale bevoegdheden. *Vlaanderen neemt cultuur- en jeugdbevoegdheden van provincies over*. Geraadpleegd op 29 juli 2016, van <https://cjsm.be/over-het-beleidsdomein/organisatie/overheveling-provinciale-bevoegdheden>
- Callens, W. (2014). Ruimte voor Amateurkunsten. *Oproep aan het lokaal beleid om kunstenaars de nodige ruimte te geven*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.
- Commissie onderwijs en cultuur (2008). Gedeeld/Verbeeld: *eindrapport van de commissie onderwijs cultuur*. CANON Cultuurcel, Brussel.
- Danskant (2016). Over ons. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van <http://www.danskant.be/over%20ons/index.htm>
- Danspunt (2012). Beleidsplan 2012-2016.
- De Bruyne, L. (2013). Jeugdculturele zones: work in progress. KRAX+, 2(2), 4-7.
- De Bruyne, L. & Rogé, B. (2014). Tussen ruimte, kunst en kapers. *Wat we kunnen leren van het creatief ondernemerschap in vrijhavens*. Demos vzw, Brussel.
- Decreet betreffende de amateurkunsten (2000).
- Decreet betreffende erkende en gesubsidieerde amateurkunstenorganisaties (2016).
- Decreet betreffende het lokaal cultuurbeleid (2012).
- Degryse, B., De Pauw, R., Lauwers, L., Redant, B., Verhaeren, K., Willox, T. (2007). Open huis houden. *Welkom in de jeugdhuismethodiek!* Formaat vzw, Berchem.
- Demos (2016). Over Demos. Geraadpleegd op 2 juni 2016, van <http://www.demos.be/over-demos>.
- Depaepe, M. (1998). De pedagogisering achterna. *Aanzet tot een genealogie van de pedagogische mentaliteit in de voorbije 250 jaar*. Acco, Leuven.
- Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2013). Sociaal-Cultureel Werk Jeugd, Jeugdhuisen, Subsidies, Jeugdhuisen. Geraadpleegd op 23 maart, van <http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/jeugdhuisen.aspx>

Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media. Afdeling Jeugd (2015). Landelijk georganiseerde jeugdverenigingen – Begrotingsjaar 2016.

Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2016). Cultuur, sport en vrije tijd, Cultuur, Subsidies voor de culturele sector. Geraadpleegd op 4 juni, van <http://www.vlaanderen.be/nl/cultuur-sport-en-vrije-tijd/cultuur/subsidies-voor-de-culturele-sector>

De Pauw, P. & Smits, W. (2014). Jeugthuizen in Vlaanderen. *Een onderzoek bij jeugthuizen, beroepskrachten, vrijwilligers en bezoekers*. Katholieke Hogeschool VIVES en Vrije Universiteit Brussel, Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen. Afdeling Jeugd.

De Vries, A. (2011). De kunstenaar is geen amateur. *Boekman 84 – Beroep: kunstenaar*. Boekmanstichting, Amsterdam.

Elias, W. (1990). Begripsafbakening 'kunst' en 'amateuristische kunst'. *Kunsten & Educatie*.

Elias, W. (2005). De afgunst van de kunst? *De amateurkunsten en het cultureel klimaat*. Uit: Organisatie en structuur van de socio-culturele sector. Vrije Universiteit Brussel, Brussel.

Formaat (2011). Een jeugdhuis in je gemeente. *Voorstellen tot een subsidieregeling voor jeugthuizen*. Auteur, Gent.

Formaat (2012). De zevensprong – Memorandum Gemeenteraadsverkiezingen 2012. Auteur, Berchem.

Formaat (2016). Informatie, Jeugdhuismethodiek, Functies. Geraadpleegd op 19 mei 2016, van <http://www.formaat.be/informatie/themas/jeugdhuismethodiekfuncties/>

Formaat (2016). Jeugthuizen, Bovenlokale projecten. Geraadpleegd op 2 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugthuizen/bovenlokaleprojecten/>

Formaat (2016). Jeugthuizen, Jeugdhuismethodiek. Geraadpleegd op 19 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugthuizen/jeugdhuismethodiek/>

Formaat (2016). Jeugthuizen, Leden van Formaat. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van <http://www.formaat.be/jeugthuizen/>

Forum voor Amateurkunsten (2012). Beleidsplan 2012-2016.

Forum voor Amateurkunsten (2014). Investeren in amateurkunsten. Auteur, Gent.

Forum voor Amateurkunsten (2016). Visienota voorjaar 2016.

Frans, E. (1997). Amateurkunsten: een rijke sector geprangd tussen kunst en volksontwikkeling. Cultuur in Beweging.

Hirst, E. & Robertshaw, D. (2003). Breaking the cycle of failure, the arts & inclusion. Doncaster.

Jeugdhuis De Bogaard (2016). Plateau. Geraadpleegd op 19 mei, van <http://bogaard.be/plateau/>

Kindt, S. (2002). Jeugdhuisen: vijf decennia ontwikkeling en overheidsbeleid. In: Gids voor Sociaal-Cultureel en Educatief Werk. Kluwer, Deurne.

Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). Amateurkunsten in beeld gebracht. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Danspunt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Kunstwerkt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Lievens, J., Elchardus, M., Vanherwegen, D., Siongers, J., Smits, W., Vangoidsenhoven, G. (2009). De amateurkunsten in beeld gebracht: *De ledenbevraging van Poppunt*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Ministerieel besluit tot bepaling van de voorwaarden voor de aanvraag van een programmatie in het deeltijds kunstonderwijs en de behandeling ervan, de voorwaarden voor de melding van een structuurwijziging in het bestaande studieaanbod in het deeltijds kunstonderwijs en de infrastructuurvereisten voor de studierichting dans in het deeltijds kunstonderwijs (1999).

NUCLEO (2014). Beleidsnota 2014-2015.

Peeters, M. (2016). Vijf jeugdhuisen winnen Multiplek. *Formaat magazine*, 5(10), 24-25.

Poppunt (2014). Poppunt in een folder. Auteur, Brussel.

- Raad voor Cultuur (2007). Innoveren, participeren!: *Advies agenda cultuurbeleid & culturele basisinfrastructuur*. Raad voor Cultuur, Den Haag.
- Robson, K. (2009). Teenage time use as investment in cultural capital. In K. Robson & C. Sanders (Eds.), *Quantifying theory: Pierre Bourdieu*.
- Schauvliege, J. & Smet, P. (2012). Groeien in cultuur. *Conceptnota cultuureducatie*. Geraadpleegd op 23 mei 2016, van <https://cjsm.be/cultuur/sites/cjsm.cultuur/files/public/conceptnota-groeien-in-cultuur.pdf>
- Sectorraad Kunsten en Erfgoed (2014). Bouwen aan culturele ruimtes. *Technische prioriteiten voor culturele infrastructuur*.
- Smits, W. (2013). Technisch verslag scholenonderzoek JOP-Steunpunt Cultuur 2013 – *Ouderbevraging. Steekproeftrekking, veldwerk, responsanalyse, frequenties en schaalconstructie*. Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- Sojo vzw (2016). Over Sojo, Onze werking. Geraadpleegd op 19 mei, van <http://sojovzw.be/over-sojo/onze-werking/>
- T-Klub (2016). Over JH T-Klub, Werking. Geraadpleegd op 19 mei, van http://www.t-klub.be/jeugdclubspages/view/werking_tklub
- Van Steen, A., Vanlerberghe, B., Verhaeghe, E. (2016). DNA van de amateurkunsten. *Beschrijvende en beschouwende nota ter ondersteuning van visie-ontwikkeling*. Auteur, Gent.
- Vastesaegeer, T., Callens, W., Pauly, J. (2011). Bouw je repetitieruimte. *Een praktische gids*. Poppunt & vzw Repetitieruimtes, Brussel.
- Vereniging Vlaamse cultuur- en gemeenschapscentra (2016). Regelgeving en beleid, Lokaal Cultuurbeleid. Geraadpleegd op 12 juni 2016, van <http://www.cultuurcentra.be/trefwoord-lokaal-cultuurbeleid-16.html>
- Verhaeghe, E. (2012). De kunstzinnige vingerafdruk van je gemeente. *Inspiratiegids lokaal amateurkunstenbeleid*. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Verhaeghe, E. (2014). Dossier Provinciale ondersteuning amateurkunsten. Forum voor Amateurkunsten, Gent.

Vlaams jeugdbeleidsplan (2011-2013). Niet-professionele kunstbeoefening: 9 kavel.

Vlaamse overheid – Departement Leefmilieu, Natuur en Energie. (2012). Geluidsnormen voor muziekactiviteiten. *Wegwijs in de regelgeving vanaf 1 januari 2013*. Auteur, Brussel.

Vzw Repetitieruimtes (2008). Repetitieruimtes voor pop- en rockmuzikanten in Vlaams-Brabant. *Overzicht van repetitieruimtes in de provincie en een analyse van de ruimtes die met de steun van de provincie gerealiseerd werden*.

Wets, J. & Gijssels, C. (2014). Amateurkunsten in groep. *Onderzoek dat peilt naar de mening van de in groep actieve amateurkunstenaars over hoe ze zich verenigen en zich in het amateurkunstenlandschap bewegen*. KU Leuven – HIVA onderzoeksinstituut voor arbeid en samenleving, Leuven.

Willox, T. (2012). Goud jong. *Dit boek is een jeugdhuis*. Vrijdag, Antwerpen.

